Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, МУҲАРРАМ, 20-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, АСАД, 13-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | 1991 йил 1 август, пайшанба, 146-сон | НАРХИ обуначига 7 тийин, сотувда 10 тийин.

РЕСПУБЛИКАДА ИЖТИМОИЙ МАСАЛАЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШДА БАРҚАРОРЛИК, НОРМАЛ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ВАЗИЯТ ТАЪМИНЛАНСИН

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг мажлиси бўлди. Унда жумҳурият вазирликлари ва идораларининг раҳбарлари, Қорақалпоғистон Вазирлар Кенгашининг ва халқ депутатлари вилоят кенгашлари ижроия комитетларининг раислари, Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раиси қатнашдилар.

Мажлисни Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов олиб борди.

Ўзбекистон ССР вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов Ўзбекистон ССР ҳукумат делегациясининг ХХР Шинжонг-Уйғур Мухтор районига сафари якунлари тўғрисида ахборот берди. Делегация ишини маъқуллаш тўғрисида қарор қабул қилинди. Барча вазирликлар, идоралар, маҳаллий советларнинг ижроия комитетларига ташриф чоғида эришилган аҳдлашувлар қандай бажарилаётганлигини алоҳида назорат остига олиш таклиф қилинди.

Мажлис қатнашчилари республика халқ хўжалигининг шу йил биринчи ярим йиллик иш якунларини, Ўзбекистон ССРнинг 1991 йил иккинчи ярим йилликдаги фавқулодда бюджетини ва бошқа баъзи масалаларни кўриб чиқдилар.

Мажлисда таъкидланганидек, мамлакатдаги ишларнинг аҳволи ёмонлашиб бораётганига, рўй бераётган жараёнлар Ўзбекистондаги иқтисодий вазиятга салбий таъсир кўрсатаётганига, табиий офат туфайли юзага келган қийинчиликлар кескин тус олаётганига қарамай, кўрилаётган тадбирлар жумҳуриятда асосан ижтимоий масалаларни ҳал этишда барқарорликни, нормал ижтимоий-сиёсий вазиятни таъминлашга имкон берди.

Айни вақтда жумҳуриятни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари халқ хўжалигининг бир қанча тармоқларида аҳвол мураккаб бўлиб қолаётганлигидан далолат бермоқда. Ишлаб чиқарилган миллий даромад ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 1,4 фоиз қисқарди, ижтимоий меҳнат унумдорлиги 3,1 фоиз камайди. Энг муҳим халқ истеъмоли моллари ва озиқ-овқат маҳсулотларининг кўпгина турларини ишлаб чиқариш қисқарди.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг ялпи ишлаб чиқариш ҳажми, асосан чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни камайтириш ҳисобига пасайиб кетди. Бу, аввало, халқ депутатлари маҳаллий советларининг ижроия комитетлари, вазирликлар ва деҳқончилик-саноат мажмуи идораларининг раҳбарлари ва мутахассислари ҳали ҳам озуқа ишлаб чиқаришга етарли эътибор бермаётганликлари билан боғлиқдир.

Инвестиция соҳасида ҳам соғломлаштириш рўй бермади. Асосий фондларни ишга тушириш 30,7 миллион сўм қисқарди, 44 та объект фойдаланишга топширилмади. Капитал маблағлар ҳисобидан касалхоналар, клублар ва маданият уйлари, уй-жойларни фойдаланишга топшириш ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан камайди.

Халқ хўжалиги тармоқларининг молиявий аҳволи ёмонлашди. Корхоналар ва ташкилотларнинг 13 фоиздан кўпроғи 160 миллион сўм миқдорида зарар кўрди. Актив оборотдан 2 миллион сўмдан кўпроқ маблағни дебиторлик қарзга олиш корхоналарнинг молиявий аҳволини ёмонлаштирмоқда.

Шу билан бирга Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги, республика банклари, вазирликлари ва идоралари корхоналар ҳамда ташкилотларнинг молиявий фаолиятини етарли даражада назорат қилмаяптилар, қарзларни камайтириш ва оборот маблағларни фаол ишлаб чиқариш жараёнига жалб этиш имкониятларини қидирмаяптилар.

Хўжалик алоқалари ва шартномавий интизомнинг бузилиши, республика халқ хўжалиги айрим тармоқлари иқтисодий кўрсаткичларининг пасайиши бюджет даромад қисмининг анча камайишига олиб келди. Фақат биринчи ярим йилликдагина бюджетга 1,1 миллиард сўм пул тушмади.

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси буларнинг ҳаммасини ҳисобга олиб, СССР Вазирлар маҳкамаси билан мустақил республикалар ҳукуматлари билан бозорга ўтиш шароитида мамлакат иқтисодиётини тангликдан олиб чиқишга доир битимлар имзоланганлигини ҳисобга олиб, дастурдан келиб чиқадиган вазифаларнинг сўзсиз бажарилиши учун куч-ғайратларни жамлашга қарор қилди. Барча вазирликлар ва идораларга йўл қўйилган қолоқлик ўрнини мумкин қадар тўлдириш ва 1991 йилнинг сентябрь—октябрь ойларида 1990 йилда эришилган ишлаб чиқаришнинг бир кунлик ўртача ҳажмларини тиклаш юзасидан шошилинч чоралар кўриш топширилди.

Ўзбекистон ССР Вазирлар маҳкамаси ҳузуридаги барча комплекслар, республика вазирликлари ва идораларининг юзага келган аҳволдан чиқишга доир аниқ-равшан вазифалари белгилаб берилди.

Вазирлар маҳкамаси бюджет камоматини қисқартириш, пул муомаласини барқарорлаштириш, республика аҳолисининг турмуш даражасини кўтариш ва уларга ижтимоий кафолатлар бериш билан боғлиқ тадбирларни ўз вақтида маблағ билан таъминлаш учун бюджет харажатларини 25 фоиз қисқартиришга ва бюджет камомадининг энг кам лимитини 4076,6 миллион сўм миқдорида тасдиқлашга қарор қилди.

Деҳқончилик-саноат мажмуи корхоналарининг молиявий аҳволини соғломлаштириш, улар нормал ишлашлари учун зарур шарт-шароит яратиш мақсадида колхозлар (бунга балиқчилик хўжаликлари ҳам киради), совхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик корхоналарини 1991 йилдан бошлаб барча турдаги солиқларни тўлашдан ва бюджетга тўловлардан озод қилишга қарор берилди.

Вазирлар маҳкамасининг деҳқончилик-саноат мажмуига Молия вазирлиги ва Ўзбекистон ССР Иқтисод комитети билан биргаликда зарар келтираётган ва паст рентабелли колхозлар, совхозлар ҳамда бошқа қишлоқ хўжалик корхоналарининг фаолияти ва молиявий аҳволини ўрганиш ҳамда зарарсиз ишлашни таъминлашга қурби етмайдиган хўжаликларни қайта ташкил этишга доир таклифларни тайёрлаш, Вазирлар маҳкамасига уларни мулкчиликнинг янги тартибдаги, ижара, жамоа усулидаги хўжаликларга айлантириш тўғрисидаги таклифларни киритиш, уларга моддий-техникавий ресурсларни етказиб беришни таъминлашда зарур ёрдам кўрсатиш юзасидан аниқ бир мақсадга мўлжалланган тадбирларни амалга ошириш топширилди.

Халқ хўжалиги барча тармоқларини куз-қиш даврида ишлашга пишиқ-пухта тайёрлаш зарурлигига уларнинг алоҳида эътибори қаратилди.

Жумҳурият Меҳнат вазирлигига, Иқтисод комитетига ва Ҳисоб давлат комитетига бу йил иш билан банд қилиш давлат хизмати тармоқларини, иш билан банд қилишга кўмаклашиш жамғармаларини шакллантиришни туғаллаш, оммавий ишсизликнинг олдини олиш, бозор иқтисодиёти талабларини назарда тутиб, ходимларни ва иш билан банд бўлмаган аҳолини ўқитиш, энг оз миқдордаги истеъмол бюджетлари тизимларини, аҳоли даромадлари индексациясини шакллантиришни тезлаштириш топширилди.

Буларнинг ҳаммаси ижтимоий масалаларни ҳал этишдаги барқарорликни ва республикада нормал ижтимоий-сиёсий вазиятни таъминлаш имконини беради.

Шу мажлисда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси республика Савдо вазирлиги, Ўзбекбирлашув, Ўзбекистон ССР Вазирлар маҳкамаси ҳузуридаги хом ашё ва енгил саноат маҳсулотлари таъминоти ҳамда уларни сотиш бош бошқармаси Ўзбекистон ССР Ташқи савдо ва хорижий мамлакатлар билан Алоқа давлат комитетининг республика истеъмол бозорини халқ истеъмоли моллари билан кўпайтиришга доир ишини ҳам муҳокама қилди.

Вазирлар маҳкамаси пахтачиликдаги ишларнинг аҳволини муҳокама қилди ва ғўза парваришини кучайтириш ҳамда пахта хом ашёси ҳосилини териб олишга тайёргарлик кўриш юзасидан қўшимча тадбирлар тўғрисида қарор қабул қилди.

Вазирлар маҳкамаси республика Адлия вазирлигининг «Эл» халқаро уюшмасини рўйхатдан ўтказиш тўғрисидаги қарорига рози бўлди. Республика аҳолиси билан хорижий мамлакатларда яшаётган ўзбеклар ўртасида маориф, маданият, санъат, адабиёт, саёҳатчилик соҳасидаги алоқаларни мустаҳкамлаш, шунингдек қўшма корхоналар тузиш бу уюшманинг вазифаси ҳисобланади.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг қарори

РЕСПУБЛИКА ЎҚУВЧИ ЁШЛАРИГА ВА МУТАХАССИСЛАРИГА ЧЕТ ТИЛЛАРНИ КЕНГ КЎЛАМДА ЎҚИТИШ СИСТЕМАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА УНИНГ МОДДИЙ-ТЕХНИКА БАЗАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШГА ОИД ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

Республикада чет тилларни кенг кўламда ўқитиш системасини тубдан такомиллаштириш, унинг моддий базасини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш, ўқувчи ёшларни ва мутахассисларни жаҳон фани ва техникаси ютуқларидан бевосита баҳраманд этиш, уларни хорижда кўплаб ўқитиш ва тажриба орттиришга юборишни йўлга қўйиш учун шарт-шароит яратиш мақсадида Вазирлар маҳкамаси қарор қилади:

1. Ф. Энгельс номли Тошкент давлат чет тиллар институти қошида чет тилларни ўқитиш махсус курслари негизида республика тил ўрганиш маркази ташкил этилсин.

2. Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги (ўртоқ Алимов), Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирлиги (ўртоқ Йўлдошев) Қорақалпоғистон МССР Вазирлар кенгаши, вилоят ижроия комитетлари ва Тошкент шаҳар ижроия комитети билан биргаликда Тошкент ва Нукус шаҳарларидаги, вилоят марказларидаги олий ўқув юртлари: Энгельс номли Тошкент давлат чет тиллар институти, Тошкент давлат шарқшунослик институти, Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг ёшлар институти, Андижон давлат тиллар педагогика институти, Нукус, Самарқанд ва Фарғона Давлат дорилфунунлари, Бухоро, Жиззах, Қарши, Наманган, Термиз, Сирдарё ва Хоразм давлат педагогика институтлари негизида республика ва минтақа тил ўрганиш марказларини ташкил этсинлар.

3. Чет тилларни ўқитиш системасини такомиллаштиришга оид ишларни мувофиқлаштириб туриш, ташкил этиладиган тил ўргатиш марказларини молиявий ва моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлашни таъминлаш учун қуйидаги тартибда тил ўргатиш республика кенгаши тузилсин: Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби ўртоқ К. Ю. Юсупов (раис), Ўзбекистон ССР Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари, иқтисодиёт комитетининг раиси ўртоқ Б. С. Ҳамидов, Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим вазири ўртоқ Ш. А. Алимов, Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазири ўртоқ Ж. Ғ. Йўлдошев (ўринбосарлар). Кенгаш таркибига манфаатдор вазирликлар ва идораларнинг, жамоат ташкилотларининг, Ўзбекистон Фанлар академиясининг, йирик корхоналарнинг, республикадаги етакчи олий ўқув юртларининг раҳбарлари киритилсин.

4. Қуйидагилар:

— Ўзбекистон ССР ўқувчи ёшларига, мутахассисларига зарур ҳажмда чет тилларни жадал ўқитиш;

— уларнинг электрон-ҳисоблаш техникасида ишлаш кўникмаларини эгаллаши, замонавий воситалардан фойдаланиши;

— хорижий мамлакатларнинг тарихи ва маданияти, давлат ва сиёсий тузилиши, ижтимоий-иқтисодий мавқеи билан тингловчиларни таништириш;

— корхоналар, ташкилотлар ва ўқув юртлари ходимлари ҳамда ўқувчи ёшларнинг тил билиш малакасини оширишда уларга кўмаклашиш республика ва минтақа тил ўргатиш марказларининг асосий вазифалари, деб ҳисоблансин.

5. Республика ва минтақа тил ўргатиш марказларини ташкил этиш, уларни моддий-техникавий жиҳозлаш учун 1991 йилда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг захира жамғармасидан 2 миллион сўм, шунингдек валюта маблағлари ажратилсин.

Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Халқ таълими вазирлигининг далилларига мувофиқ республика ва минтақа тил ўргатиш марказларига ўтказилган маблағларни талабалар ва мутахассисларга чет тилларни ўргатиш учун ажратишни кўзда тутсин.

6. Ўзбекистон Комсомоли Марказий Комитети шу ўқув йилидан бошлаб ёшлар институти негизида минтақа тил ўргатиш марказининг моддий-техника базасини таъминлаш ва ривожлантиришга пайчилик асосида маблағ ажратиши маълумот учун қабул қилинсин.

Улуғбек номли истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш республика жамғармаси чет тилларни ўқитиш системасини ривожлантиришга кўмаклашиш мақсадида корхоналар, ташкилотлар, муассасалар ва айрим фуқаролардан тушадиган сўм ва чет эл валютасидаги маблағларни жамлаш учун Ўзбекистон ташқи иқтисодий банкида белгиланган тартибда махсус пудрат ҳисобини очсин. Республикадаги тил ўқитиш марказларига молиявий жиҳатдан мадад бериш учун маблағ ажратган Ўзбекистон ССР Ташқи савдо ва чет эллар билан алоқа давлат комитети, Ўзбекистон ССР Вазирлар маҳкамаси қошидаги хом ашё ва енгил саноат маҳсулоти сотилишини таъминлаш бош бошқармаси, Ўзбекбирлашув, «Ипак йўли» ёшлар инновация-тижорат банкининг ташаббуси қўллаб-қувватлансин.

Вазирликлар, идоралар, концернлар, уюшмалар, бирлашмалар ва корхоналар, хорижий мамлакатлар сармояси билан иш юритаётган қўшма корхоналар, кооперативлар ва хўжалик ҳисобидаги бошқа ташкилотлар ўз мутахассисларини ўқитиш учун шартномалар асосида ана шу марказларга юборсинлар.

Мазкур марказларда тил ўрганишни хоҳловчи фуқароларга марказлар маъмурияти билан шартнома асосида тил ўрганиш имконияти берилсин.

7. Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги (ўртоқ Алимов) бир ой муддат ичида қуйидагиларни:

а) республика ва минтақа тил ўргатиш марказлари тўғрисидаги низомни;

б) республика ва минтақа тил ўргатиш марказларида компьютер синфхоналари, мамлакатшунослик маданий-ахборот марказлари ва гуруҳларини, жадал тил ўрганиш сайёр курсларини ташкил этишни кўзда тутиб, ана шу марказлар тузилмасини;

в) қабул қоидаси, ягона ўқув режаси ва дастурини ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

Республика тил ўргатиш маркази вақтинча Ф. Энгельс номли Тошкент давлат чет тиллар педагогика институти биносида, Навоий кўчаси, 48-уйда жойлаштирилсин. Шу йилнинг 20 сентябригача бинони жорий таъмирлаш таъминлансин.

8. Вазирлар маҳкамасининг ижтимоий ривожланиш фан ва маданият комплекси (ўртоқ Қаландаров), Ўзбекистон ССР Иқтисодиёт комитети (ўртоқ Ҳамидов), Тошкент шаҳар ижроия комитети (ўртоқ Асқаров) марказ биноси қуриб битказилгунга қадар бир ой муддат ичида республика тил ўргатиш маркази қаерга жойлашиши тўғрисида келишиб олинган таклифлар киритсинлар.

9. Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги (ўртоқ Алимов), Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирлиги (ўртоқ Йўлдошев):

1 сентябргача бўлган муддатда республика ва минтақа тил ўргатиш марказларига тингловчилар қабул қилиш режасини тасдиқласинлар ва бунда машғулотлар шу йил 1 октябрдан бошланишини таъминлашни назарда тутсинлар;

машғулотлар бошлангунга қадар республика ва минтақа тил ўргатиш марказларини юқори малакали профессор-ўқитувчи кадрлар ва маъмурий-бошқарув ходимлари билан таъминласинлар.

10. Республика ва минтақа тил ўргатиш марказларининг профессор-ўқитувчилари учун самарали ишлашнинг қўшимча омиллари ва шарт-шароитларини яратиш мақсадида:

Республика ва минтақа тил ўргатиш марказларига олий ўқув юртлари ходимлари учун кўзда тутилган меҳнатга ҳақ тўлаш тартиби жорий этилсин;

профессор - ўқитувчиларнинг иш ҳақи ставкаларига 25 фоиз миқдорида қўшимча ҳақ ва бир ўқитувчи 6 кишини ўқитиши белгилансин;

тил ўргатиш марказларининг педагог кадрлари тажриба орттириш учун хорижий мамлакатларга ва СССРнинг ихтисослаштирилган етакчи тилшунослик ўқув юртларига мунтазам юбориб турилсин.

11. Вазирликлар, идоралар, концернлар, корхоналар ва ташкилотлар мутахассислари республика ва минтақа марказларига чет тилларни ўрганиш учун юбориш пайтида ана шу марказларда ўқиётган кишиларнинг иш ҳақи сақланиб қолган ҳолда улар ҳафтасига 6 соатгача бўлган ҳажмда ишдан озод қилинсинлар.

12. Қорақалпоғистон МССР Вазирлар Кенгаши, вилоят ижроия комитетлари, Тошкент шаҳар ижроия комитети раислари зиммасига тил ўргатиш марказларини ташкил этиш ва уларнинг фаолият кўрсатиши, марказларнинг моддий-техника базасини ривожлантириш билан боғлиқ масалаларни ҳал этиш вазифаси юклатилсин. Бунинг учун маҳаллий бюджетлардан зарур молиявий маблағлар, бинолар, транспорт ва алоқа воситалари ажратиш кўзда тутилсин.

1992 йилда Нукус шаҳрида ҳар бир вилоят марказида ва Тошкент шаҳрида юқорида айтиб ўтилган республика ва минтақа марказлари учун биноларнинг якка тартибдаги лойиҳалар асосида қурилишини бошлаш таъминлансин.

13. Республика ва минтақа тил ўргатиш марказларида машғулотларни ўз вақтида бошлаш мақсадида Ўзбекистон ССР Иқтисодиёт давлат комитети, Ўзбекистон ССР Кооператив таъминот давлат комитети, Ўзбекистон ССР Маданият вазирлиги шу йил 1 сентябрга қадар Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Халқ таълими вазирлигининг асосланган эҳтиёжларига мувофиқ уларга бириктирилган йиғма рўйхат асосида асбоб-ускуналар, мебель, ўқитишнинг техник воситалари ва бошқа зарур моддий-техника ресурслари ажратсинлар ва етказиб берсинлар.

14. Ўзбекистон ССР ҳудудида жойлашган вазирликлар, идоралар, корхоналар ва ташкилотлар тил ўргатиш марказларини энг замонавий асбоб-ускуналар ва техник воситалари билан таъминлашда уларга бутун чоралар билан амалий ёрдам берсинлар.

15. Ушбу қарор ижросини назорат қилиш Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг ижтимоий ривожланиш, фан ва маданият комплекси (ўртоқ Самандаров) ва Ўзбекистон ССР Президенти аппарати ташқи иқтисодий алоқалар бўлими (ўртоқ Сафоев) зиммасига юклатилсин.

Вазирлар маҳкамаси раиси И. КАРИМОВ.

Мамлакат Бегимқулова бошқарувчилик қилаётган бўлим пахтазорлари Денов районидаги Ильич номли жамоа хўжалигининг баравж пайкалларидан. Бу ерда меҳр билан парваришланган ниҳоллар дуркун, серҳосил бўлиб ўсаяпти. Мамлакат Бегимқулова — Давлат мукофотининг соҳибаси, Ленин ордени, Меҳнат Қизил Байроқ ва Ҳурмат белгиси орденларининг нишондори. Бу юксак мукофотларнинг барига пахта ва унга қўйилган меҳр сабабчи.

СУРАТДА: меҳр пахтакор Мамлакат Бегимқулова.
В. МИЛЕНЬКИЙ олган сурат.
(ЎзТАГ).

ЯНГИ РЎЗНОМА

БИШКЕК. Шу йилнинг 3-июлидан Қирғизистон республикаси Олий Кенгаши нашри бўлмиш «Эркин Тоо», «Свободные горы» рўзномалари чоп этила бошлади. Бу нашрлар «Правда» рўзномасининг ярим ҳажмида 8 бетдан ҳафтасига бир марта чиқарилмоқда.

Бишкекда, шунингдек, «Ишбилармонлик, тараққиёт ва дўстлик учун» шиори остида «Окмот созу», «Правительственный вестник» рўзномалари ҳам нашр қилина бошлади. Мазкур рўзномалар Қирғизистон республикаси Вазирлар маҳкамаси нашри бўлиб, «Эркин Тоо» ҳажмида чоп этилмоқда.

СССРГА МАРҲАБО!

М. С. Горбачевнинг таклифига биноан АҚШ Президенти Ж. Буш Москвага келди. Расмий ташрифнинг биринчи куни кўп иш қилинди, сермазмун, серунум музокаралар бўлиб ўтди.

Ташрифнинг ўзи катта Кремль саройининг Георгий залида расмий кутиб олиш маросими билан бошланди. Бу ерда, давлатимизнинг кўп асрлик тарихи тимсоли бўлмиш Кремлда шу кунларда унинг тақдирини белгилайдиган воқеалар рўй бермоқда. Стратегик ҳужум қуроллари тўғрисида шартнома имзоланиши шу воқеаларнинг бири бўлади.

Бу — қуролсизланиш жараёнидаги катта қадамгина эмас, у — жаҳон тараққиётида яхшилик сари принципиал бурилишнинг муқаррарлиги тобора кучайиб бораётганининг рамзи ҳамдир, деб таъкидлади М. С. Горбачев табрик нутқида. СССР Президенти ташрифнинг боришини кузатиб турган барча кишиларга ўз ватандошларимизнинг, совет ва америка халқларининг умидларини оқлашга интиламиз, деб ваъда берди.

Келинглар, муштарак мақсадларга: энди муҳолифлик бўлмайдиган барқарор дунёга, ўзаро манфаатли иқтисодий алоқаларга эришишга интилайлик, қурол-яроғлар тарқалиши муаммоларидан тортиб экология муаммоларини ҳал этишгача бўлган барча соҳаларда ҳамкорлик қилайлик, деди Ж. Буш жавоб сўзида. Американиклар Совет жамияти билан барча даражаларда ҳамкорлик қилишни хоҳлайдилар. Штатларимиз билан республикаларингизнинг фуқаролари ўртасидаги ўзаро алоқаларни кенгайтиришдан ташқари, ҳукуматлар ўртасидаги кўпроқ ҳамжиҳатликдан ташқари, биз жамиятнинг барча табақалари ўртасида — ишбилармонлар, талабалар, ижодкор зиёлилар ва олимлар ўртасида кўпроқ ҳамжиҳатлик бўлишига интиламиз.

* * *

Катта Кремль саройининг Екатерина залида СССР ва АҚШ раҳбарларининг яккама-якка суҳбати бўлди, сўнгра шу ернинг ўзида Н. А. Назарбоев, В. С. Павлов, А. А. Бессмертних, Д. Т. Язов, Ж. Бейкер, Б. Скоукрофт, бошқа совет ва америкалик расмий кишилар иштирокида кенгайтирилган таркибдаги музокаралар бўлди. Иккала давлат раҳбарларининг мулоқоти СССР ва АҚШ Президентларининг амалий нонушта зиёфати вақтида давом этди.

М. С. Горбачев билан Ж. Буш олий даражадаги учрашув дастурида кўзда тутилган танаффусдан Кремлни ва Қизил майдонни сайр қилиш учун фойдаландилар.

* * *

Тушдан кейин АҚШ Президенти Москва Халқаро муносабатлар давлат институтида лекция ўқиди.

* * *

РСФСР Президентининг Кремлдаги қароргоҳида Б. Н. Ельцин билан Бушнинг учрашуви бўлиб ўтди.

* * *

Кечқурун Кремлда М. С. Горбачев ва Р. М. Горбачева АҚШ Президенти ва Б. Буш хоним шарафига зиёфат бердилар. Зиёфат вақтида иккала давлат бошлиқлари нутқ сўзладилар.

(ТАСС).

Бухоро шаҳрида Бухоро районидаги Фрунзе номли давлат хўжалигининг махсус дўкони очилди. У бозор билан ошкора рақобат қилмоқда. Бу ерга ҳар куни икки марта сархил мева ва сабзавот келтирилади. Маҳсулотларнинг нархи эса арзон. Шу боис эртаю кеч дўкондан харидорлар аримайди.

СУРАТДА: хўжаликнинг махсус дўконида.

В. МИЛЕНЬКИЙ олган сурат. (ЎзТАГ).

Нуқтаи назар

СОДДА ВА ЛЎНДА БЎЛСИН

Ҳуқуқий давлат деган атама кундалик ҳаётимизга яқинда кириб келди. Бу атаманинг бизнинг жамиятда узоқ вақтлар ишлатилмаслигига Сталин қатағонидан тортиб то турғунлик деб аталаётган маъмурий буйруқбозлик, яккаҳокимлик ҳукм сурганлиги асосий сабаб бўлди. Аммо, бу тушунча ўзини демократлашган жамият деб ҳисоблаган мамлакатда ҳаводай зарур эди.

Бизга тарихдан маълумки, давлат билан ҳуқуқ бир хил асосларда ва бир вақтда вужудга келган, шунинг учун ҳам улар бир-бири билан чамбарчас боғланиб кетган. Яъни давлатсиз ҳуқуқ бўлмаганидек, ҳуқуқсиз давлатнинг ҳам ҳукм сўриши мумкин эмас. Давлатнинг демократик моҳияти, мазмуни шу икки нарсадан қайси бири устунлигига боғлиқдир. Агар мамлакатда энг олий кучга эга бўлган восита — ҳуқуқ ва қонун бўлса, бундай давлат ҳуқуқий давлат, аксинча, яъни давлат ва унинг аппарати устун бўлса, бундай давлат маъмурий буйруқбозлик давлати бўлади.

Ҳуқуқий давлат ҳақидаги изланишлар қадим даврлардан бошланган. Биринчи бўлиб, ҳуқуқий давлатга асос солган шахс эрамиздан олдинги VI асрда Афинада ҳукмрон бўлган Салондир. У ўз ислоҳотининг моҳиятини қуйидагича тасвирлайди: «Мен ҳаммани озод қилдим. Бунга куч билан ҳуқуқни мослаштириб, қонун ҳокимлиги билан эришдим».

Жамият тараққиётининг тарихий босқичларида ҳам кўп мутафаккирлар ҳуқуқий давлат ҳақида ўз фикрларини билдирганлар. Буларнинг ҳаммасини келтиришни лозим топмадик, чунки мақоланинг асосий мақсади ҳуқуқий давлат ҳақидаги қадимий донишмандларнинг фикрларини баён қилиш эмас. Балки биз яшаб турган жамиятда ҳуқуқий давлатни барпо этиш борасида амалга оширилаётган айрим ишларга ўзимизнинг нуқтаи назаримизни билдиришдир.

Хўш, мамлакатимизда ҳуқуқий давлатни вужудга келтириш учун нималар қилишимиз керак. Бизнингча, энг аввало, жамиятнинг ҳамма соҳаларидаги ҳуқуқий муносабатларни тартибга солишни қонунлаштиришимиз лозим. Яъни, ҳозирга-ча ҳукм сураётган йўл-йўриқ, низомлар ўрнига қонунлар қабул қилишимиз керак. Қабул қилинган қонунлар оммабоп, равон, тушунарли тилда ёзилиши лозим. Таърифлар қайтарма бўлмай, бир мазмунда бир неча хил термин ишлатилмаслиги керак.

Муштарийлар яхши хабардор, сўнгги пайтда Иттифоқ бўйича 60 га яқин, республикамизда ҳам қарийб шунча қонунлар қабул қилинди. Бироқ уларнинг аксарияти мантиқ, оммабоп ва равонлик жиҳатдан унча талабга жавоб бермайди. Масалан: 1991 йил 15 февралда Ўзбекистон ССР Олий Советида «Ўзбекистон ССРдаги корхоналар тўғрисида», «Ўзбекистон ССРда тадбиркорлик тўғрисида», «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида», «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар олдидаги солиқлар тўғрисида» каби қонунлар қабул қилинди. Бу қонунлардаги фақат бир масалага тўхтаб ўтишни ўзимнинг касбий бурчим деб ҳисоблайман. «Ўзбекистон ССРдаги корхоналар тўғрисида»ги қонуннинг корхона ва унинг вазифалари деган биринчи моддасида «ҳуқуқий шахс ҳуқуқига эга бўлган» деб ёзилган жумла бор. Бу ерда юридик шахс термини ўрнига ҳуқуқий шахс термини ишлатилиб, берилаётган таърифда бир сўз бир-бирига яқин жойда қайтарилаяпти.

«Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги қонуннинг 7-моддасининг иккинчи бандида ҳам Ўзбекистон ССРнинг Давлат банки ҳуқуқий шахс ҳисобланиб, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши тасдиқлаган ўз уставига эга бўлади, деб ёзилган. Кўриниб турибдики, бунда ҳам юридик шахс ўрнига ҳуқуқий шахс термини ишлатилган.

«Ўзбекистон ССРда тадбиркорлик» қонунининг 5-моддаси 5 қисмида бу термин юридик шахслар деб ифодаланган. Бир кунда қабул қилинган қонунларнинг иккитасида ҳуқуқий шахс деб, учинчисида юридик шахс деб ёзишга ҳожат бормиди ёки ҳар бир соҳада тилимизга кириб келган ажойиб терминларни ўзбекчалаштириш шартми? Ахир дунёда бошқа тиллар ҳисобига бойимаган тил йўқ, руслар бу терминни «правовое лицо» деб таржима қилмаяпти-ку! Ўзбек тилимиз лотин ва бошқа тиллар ҳисобига бойиса зиён қилмаса керак, деб ўйлаймиз. Чунки кўп ноўрин таржималарда мазмун бузилади ва таърифларда мантиққа хилоф иш тутилади.

Яна кишини ҳайратда қолдирадиган нарса шуки, «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги қонунда бу ибора икки хил шаклда ишлатилган. Масалан: шу қонуннинг 1 ва 2 моддаларида ҳуқуқий шахс деб ёзилган бўлса, 10, 17 ва 40 моддаларида эса юридик шахс деб баён этилган. Ҳарқалай икки шаклда ёзилган бўлса ҳам, ибораларнинг мазмуни бир бўлса керак.

Бундан ташқари қонунлардаги моддалар жуда кенг кўламда тасвирланганки, бу уларни тушунишни анча қийинлаштиради. Бундай қилиш мақсадга мувофиқ эмас. Чунки Американинг собиқ президенти Т. Жефферсон айтганидек: «Қонунлар оддий одамлар учун яратилади, шу боисдан улар ақл-идрокнинг оддийгина қоидаларига асосланмоғи лозим».

Ҳаётий тажрибалар шуни кўрсатмоқдаки, кишилик жамиятида ҳамма соҳалар қонунлаштирилиши керак. Аммо қонунлар иложи борича майдаланмаслиги лозим, қонунларнинг сонини кўпайтириш ҳам ўзига яраша ожизликдир. Француз ёзувчиси ва файласуф Ф. Вольтер айтганидек, «Давлатда қонунларнинг кўплиги бамисоли табибларнинг кўплигига ўхшайди. Табибларнинг кўплиги эса касаллик ва ожизлик белгисидир».

Ҳуқуқий давлатнинг бош асоси ҳамма нарсадан ҳам қонуннинг олийлигини таъминлашдир. Лўнда қилиб айтганда қонун давлат бошлиғидан тортиб, оддий фуқарогача сўзсиз бажарилиши лозим. Шунингдек, давлат ва фуқаролар бир-бири олдида ўзаро масъулиятли бўлишлари керак. Ҳуқуқий давлатни шакллантириш ўз навбатида умум ҳуқуқий таълимни амалга оширишни талаб қилади. Чунки ҳуқуқий билимга эга бўлмай туриб, ҳуқуқий давлатни барпо этиш мушкул ишдир. Ҳуқуқий билим давлат муассасаларида ишловчи ходимларга, турли касб эгаларига, умуман ҳамма фуқаролар учун зарурдир.

Мамлакатимизда тегишли ёшга етиб мактабда ўқимаган шахс бўлмаса керак. Шунинг учун ҳуқуқий таълимни мактаб партасидан бошлаш лозим. Бундан буён Совет ҳуқуқи фани одатдагидек ўрта мактабларда факультатив фан сифатида эмас, балки асосий фанлар қаторида ҳисобланиб, йил охирида ўқувчилардан имтиҳон олишни ташкил этиш керак. Ҳатто ўрта ва олий билимгоҳларига киришда ҳам давлат ва ҳуқуқ асослари бўйича имтиҳонлар олинса жуда тўғри иш бўларди.

Ўқитувчи ёшларга билим бериши учун ўзи шу соҳанинг билимдони бўлиши керак. Бунинг учун олий ўқув юртларида ва айниқса педагогик олий билимгоҳларда ҳам совет ҳуқуқи фани асослари чуқурроқ ўргатилиши лозим. Бундан ташқари педагогик олий билимгоҳларнинг тарих факультетлари қошида қўшимча ҳуқуқий бўлимлар очиш керак. Чунки ҳозирги мавжуд ҳуқуқий бўлимларда тайёрланаётган мутахассислар сони жиҳатидан республика эҳтиёжини қондирмайди.

Маълумки, умумҳуқуқий билимни кучайтириш ҳақида узоқ йиллар давомида кўп қарорлар қабул қилинди. Лекин ҳаммаси қоғозда қолиб кетмоқда. Олий билимгоҳларда эса бу соҳада сезиларли иш қилингани йўқ.

К. Маркс таърифича, ҳуқуққа амал қилганлар учун ҳуқуқ унинг ўз одатига айланиб қолади. Ҳуқуқ ҳаммамизга тегишли, биз ҳуқуқий билимларни қанчалик чуқур билсак, ҳуқуқий маданиятимиз шунчалик бой бўлади, фаол ҳаётий мавқеимизни эгаллашимиз учун шунча кўп имкониятлар туғилади.

Ҳуқуқ бизнинг муваффақиятли меҳнат қилишимиз, бахтли яшашимиз, талончилик ва зўравонликдан, умуман ҳар қандай ғайриқонуний ҳаракатлардан муҳофаза қилувчи бирдан-бир тўғри йўлдир. Шундагина биз ўз жамиятимизнинг эркин фуқаролари бўлиб яшаймиз.

Эркинлик эса қонун ман қилмаган барча нарсаларни қила билиш ҳуқуқидир. Ана шу принцип амалга оширилса, ҳозирги иқтисодий танглиқдан чиқишнинг энг осон йўлини топган бўламиз.

Аҳмаджон ФОЗИЛОВ,
ҳуқуқшунослик фанлари номзоди.

ҚАШҚАДАРЁ ЯНГИЛИКЛАРИ

СОТУВЧИ ҲАМ, ОЛУВЧИ ҲАМ ХУРСАНД

ҒУЗОР районидаги Куйбишев номли давлат хўжалиги маркази Қовчин қишлоғида бозор очилди. Қишлоқ аҳли ўз томорқаларида етиштирилган мева-сабзавот, полиз маҳсулотларини энди шу ерда сотаяпти.

— Бозор ишга тушиши билан атрофдаги қишлоқлар аҳлининг узоғи яқин, оғири енгил бўлди, — дейди хўжалик раҳбари И. Бўриев. — Бозорни тиклашга сарфланган 120 минг сўм ўзини ўзи оқлайди. Чунки чор-атроф ободонлашди, сотувчилар учун ҳам қулайликлар яратилди.

⊙

БОЛАЛАРГА АТАБ

УЛЬЯНОВ районидаги «Партия XX съезди» давлат хўжалиги марказида болалар поликлиникаси қурилди. Энди у замонавий асбоб-ускуналар билан таъминланаяпти? Эрта-индин муолажаталаб кичкинтойлар поликлиника хизматидан баҳраманд бўла бошлайдилар.

⊙

ГАЗНИ ЯНГИ ҚУРИЛМА ТОЗАЛАЯПТИ

МУБОРАКдаги газни қайта ишлаш заводи «зангори ёқилғи»ни чиқиндилардан, хусусан олтингугуртдан тозалаб, Иттифоқимизнинг турли саноат марказларига жўнатади.

Яқинда газни олтингугуртдан ажратиб оладиган янги технологик қурилма муддатидан олдин тикланди. Энди корхона лойиҳада белгиланган миқдорда арзон ёқилғи бера бошлади.

⊙

МАҲАЛЛАЛАР КУНИ

ХАЛҚ депутатлари Қарши шаҳар кенгаши ҳар якшанба куни болалар истироҳат боғида маҳаллалар кунини ўтказишга қарор қилди. Бу ўзига хос кўрикни Арабхона маҳалласи вакиллари бошлаб беришди.

Жамоатчилик вакиллари ўша куни маҳалла тарихига оид қизиқарли суҳбатлар ва турли беллашувларнинг гувоҳи бўлишди. Йиғилганларга маҳалла аҳлининг саъй-ҳаракати билан кўнгилочар томошалар кўрсатилди.

⊙

«ВОРИС» ТАДҚИҚ ЭТАДИ

БИЛИМ жамиятининг Қашқадарё вилояти бўлими Қарши давлат педагогика институти олимлари билан ҳамкорликда шу ҳудуд ўтмиш тарихини ўрганадиган клуб ташкил этди. Клубга яхши ният билан «Ворис» деб ном берилди.

«Ворис» илмий-тадқиқот клуби Амир Темур ҳаёти билан боғлиқ воқеаларни ҳам тадқиқ этади, оммалаштиришга ёрдамлашади. Клуб жамоаси тарихий манбаларга суянган ҳолда узоқ ўтмиш хусусида ҳам рисолалар чоп этишни режалаштирди. Ҳозир ерли халқнинг урф-одатлари, жой номларига оид тадқиқотлар олиб боришга тайёрланишмоқда.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

⊙

ХОНАДОНЛАР ТЕЛЕФОНЛАШТИРИЛМОҚДА

УЛЬЯНОВ районидаги «Партия XX съезди», Дзержинский номли давлат хўжаликларининг Тошқудуқ, Касби, Жизза қишлоқлари хонадонлари телефонлаштирилмоқда.

Якка тартибдаги буюртма берган ва уйларига телефон ўтказишни сўраб район алоқа узели маъмурияти номига ариза ёзган оилаларга биринчи навбатда телефон туширилмоқда. Йил охирига қадар яна 32 хонадонга телефон аппаратлари ўрнатиб берилади.

Ҳозир Жизза ва Дўрмон қишлоқларида сим тортилиб, телефон аппаратлари ўрнатилмоқда.

⊙

«ҚАМАШИ» — АҲОЛИ ХИЗМАТИДА

ИҚТИСОДИЙ мураккаб вазият вужудга келган, нарх-наво кескин кўтарилиб бораётган ҳозирги шароитда қишлоқ магазинларини кўпайтириш ва айниқса, пештахталарни зарур кундалик маҳсулотлар билан тўлдириш меҳнаткашларни ташвишлантираётган муаммодир. Ульянов районидаги «III интернационал» давлат хўжалиги раҳбарияти буни тўғри тушуниб, мактаб, болалар боғчалари, маиший хизмат кўрсатиш уйи ва уй-жойлар билан бирга дўконларни ҳам кўпайтиришга ҳаракат қилаяпти.

Қишлоққа кираверишда кўшқаватли «Қамаши» савдо маркази қурилди. Бу ерда маданий ва саноат моллари, озиқ-овқат, музқаймоқ ва салқин ичимликлар сотиладиган бўлимлар бор. Ёнида гўшт, сабзавот, полиз дўконлари ҳам қурилган.

Ж. ЮСУПОВ.

ТАЛАБ ИНОБАТГА ОЛИНМОҚДА

Пахтачи районининг Киров номли жамоа хўжалигида меҳнаткашларнинг турмуш шароитини яхшилаш, ижтимоий аҳамиятга молик қурилишларни амалга оширишга эътибор берилмоқда. Бу ерда кейинги бир йил мобайнида меҳнаткашларнинг талабига кўра янги мактаб биноси қурилди, учта замонавий болалар боғчаси биноси тикланиб, кичкинтойлар ихтиёрига топширилди. Бугина эмас, Мисит қишлоқ советининг депутати Фотима Тўхтақулова бошқа бир қатор масалаларни ҳал этишда ҳам фаоллик кўрсатаяпти. Унинг ёрдами билан қишлоқ аҳолиси шу йилнинг охиригача ичимлик сув билан таъминланади.

И. АКРОМОВ.

РЕЖАЛАР БАЖАРИЛДИ

Гўшт сотиш бўйича ярим йиллик режани ошириб бажарган Чортоқ районидаги «Ғалабанинг 40 йиллиги» жамоа хўжалиги чорвадорлари ҳар бош қорамолнинг ўртача тирик вазнини 450 килограммга етказдилар. Бунда Эргашбой Тиллабоев, Аҳмаджон Ҳожиевнинг муносиб ҳиссаси бор. Улар деҳқон хўжалиги ташкил этиб, 68 бош қорамолни бўрдоқига боқишди ва қирқ кундаёқ юқори семизликда бўлишига эришдилар. Хўжаликда йил охирига қадар яна 30 тонна гўшт тайёрланади.

А. АСРОРОВ.

Давр—инсон тақдирида

АСҚАР ОТАНИНГ ИККИ САФАРИ

Олтмиш йил олдин. Жиликўл...

Ойдин тун. Отлар дупури. Кун бўйи пахтазорда ҳориб, қуналғасига қайтаётган Асқарнинг юраги гупиллаб уриб кетди. От туёқларининг овози яқинлашгани сари хавотири кучайди. Зум ўтмай тўқайдан икки отлиқ чиқиб келди. Либослари мусулмонча.

— Тўхта, кимсан? — деди улардан бири тожикчалаб. Бошидаги салласи оқариб кўринди.

— Шу қишлоқлик деҳқонман, — деди Асқар.

— Бекор айтибсан, калтадум сотқинсан, — деди иккинчиси. Овозидан ёшроқ йигит эди.

— Бу ўшалардан, устод. Рухсат этинг, нимталаб ташлай...

Қиндан шахт билан суғурилган қилич ойдинда кумушдай ярақлаб кетди.

— Қаерликсан? Ота-онанг борми?—деб сўради кексароғи. — Бировнинг юртида не қилиб юрибсан? Жонингда қасдинг борми?

— Майли, ўлдир, — деди Асқар кўзини чирт юмиб. — Ота-онам уйда йўлимга кўз тикиб ўтирибдилар.

— Ота-онанг бўлса, уларнинг кўксини доғлама, тезроқ бу ердан йўқол! — деди отлиқ ва шеригига ўгирилди.

— Кетдик!

Отлар дупури тинди. Асқар кўзини очганида ёнида ҳеч ким йўқ эди. Дарё томондан қамишларнинг шовуллаши эшитиларди, холос...

Олтмиш йилдан сўнг. Самарқанд. Панжоб маҳалласи чойхонаси. Ота ўй суради.

Сайру саёҳатнинг гашти, ҳузури ҳақида қанча достонлару маснавийлар битилган. Дарҳақиқат, юрт кезиб, эл кўрмоқнинг завқу сафосига нима етсин! Бироқ...

Бироқ ёшлик хотиралари дунёсига, шиддатли курашларнинг долғали қуйнига саёҳатда не ҳаловат. Ахир мамлакатимиз тарихининг ҳар бир саҳифасида қанча қурбон, қанча қон изи бор. Мудҳиш хатоликлар хотираларни кемиради, маъюс ўйларга толдиради...

Олтмиш йил олдин. Биринчи сафар. Асқар Тожикистонга отланди. Қатор йиллар давом этган фуқаролар уруши халқ хўжалигини, жумладан деҳқончиликни издан чиқарган. Мамлакатга эса пахта керак. Шу боис йигирма беш минг фаол ҳосил йиғим-теримини уюштиришга сафарбар этилди. Ана шу «йигирмабешмингчилар» сафида самарқандлик ўн тўққиз яшар Асқар Ҳусаинов ҳам бор эди.

Жиликўл Афғонистон билан чегарадош. Дарёнинг нарёғи — ўзга юрт. Мамлакатда осойишталик ўрнатилганига анча бўлди. Аммо бу ерга ҳали осудалик келгани йўқ. Шу боис қишлоқ аҳли таҳлика остида яшайди. Пахта терими айни авж маҳалида одамлар далага чиқишга қўрқади. Чунки чегаранинг гоҳ у ёғидан, гоҳ бу ёғидан хуружлар бўлиб туради. Дўст киму душман қайси — билиш қийин. Қишлоқда саросимали сукунат ҳукмрон.

Асқар москвалик шериги Карпов /исмини эслолмайди/ билан таваккал қилишиб қишлоқдаги дарвозалардан бирини тақиллатишди. Уй эгаси уларни очиқ юз билан кутиб олди.

— Меҳмон оласизми?

— Меҳмон атойи худо, бош устига. Қани марҳамат!

Чой устидаги суҳбатда қишлоқ одамларининг кўпчилиги ичкарироққа, тинчроқ жойларга кўчиб кетганини маълум бўлди. Мезбон ўзига тўқ киши экан. Зиёфат қилди. Ошдан кейин чой ичишиб, анча гурунглашишди. Асқар ташрифларининг боиси пахта йиғим-теримини уюштиришдан иборат эканини, бу юмушда қатнашганларга ҳақ берилиши, шунингдек дўкон орқали кундалик эҳтиёж моллари сотилажагини айтди. Мезбон соқолини тутамлаб ўйга толди.

Суҳбат охирлагач, меҳмонлар кетарга изн сўрадилар.

— Қани отахон, бир фотиҳа ўқинг, — деди Асқар.

— Фотиҳа сиздан, ўғлим.

— Йўғ-е, мен... сизнинг ёшингиз улуғ.

— Меҳмоннинг дуоси эса ҳар нарсадан улуғ, — деди қария. Шунда Асқар фотиҳага қўл очди:

— Илоҳи омин, ушбу хонадонда ҳамиша осойишталик, хайру барака, эзгулик барқарор бўлсин. Оллоҳу акбар!

— Иншооллоҳ! — деди фотиҳадан кейин мезбон ва меҳмонларни кузатар экан, иложини топса теримчилар топишга кўмаклашишга ваъда берди.

Эртасига Асқар билан Карпов қўшни қишлоқларни ҳам айланиб, одамларни пахта теримига чорлашди. Эллик-олтмиш киши йиғилди. Терим бошланди.

— Қўшни далада ҳам анча киши пахта тераяпти. Кимлар эканини билолмадим, — деди шу ерлик фаоллардан бири. Асқар ўша ёққа от солди. Чиндан ҳам юз чоғли одам пахта термоқда эди. Бир ўспирин Асқарнинг диққатини тортди. У дам чаноққа эгилар, дам атрофга алангларди. Ўшани чақирди.

— Кимсан? Булар кимлар?

— Мен шу ерлик комсомолман, — деди ўспирин. — Булар... нарёғдан келишганга ўхшайди. — У дарё ортига имо қилди.

— Қандай қилиб?

— Пахта терганга маош, рўзғор буюмлари, озиқ-овқат сотилади, деб-ди кимдир.

— Э, ҳа, бу бизни меҳмон қилган қариянинг иши, — деди кулиб Асқар.

— Одам топишга ёрдамлашаман, деганди.

— Кимни айтаяпсиз?

Асқар қишлоқ четидаги ҳовли соҳибининг номини тилга олди.

— Ие, у ахир... босмачи-ку! Сизларни қандай қилиб қўйиб юборди?

— Нима!.. — Асқар бир муддат ўйланиб қолди.

— Эҳтиёт бўлиш керак. Булар яна...

— Майли, яхши ният билан келишган бўлса, индамаймиз. Ёмон ниятлари бўлса... пешонадан кўрамиз, — деди Асқар. — Қани, сен тош-тарозини ҳозирла.

Кун осойишта ўтди. Эртасига «номаълум теримчилар» яна келишди. Хуллас, бир неча кун давомида йиғим-терим қизғин давом этди. Биронта ўқ овози эшитилгани йўқ. Меҳнат ҳақи одилона тўланди.

Терим тугаб, пахта районга жўнатилиб бўлган кунларнинг бирида кечқурун ўша воқеа юз берди...

«Нега ўлдирмади? Бу қишлоқ четидаги ҳовли соҳибининг одамларимиди? Ёки ёш жонимга раҳм қилишдими?..» Асқар ўйлаб ўйига етолмас, бу синоатни бировга айтишга қўрқарди? Чунки ким билади: қанақа изоҳлашлари мумкин. «Босмачи билан тили бир экан», — дейдиган нокаслар ҳам топилиши мумкин. Ўшалар босмачимиди? Босмачи дегани ким ўзи? Қонхўрлар галасими? Ёки замона носозлигидан дарғазаб, дардзада ўзимиз сингари одамлармi?..

Олтмиш йилдан сўнг. Иккинчи сафар.

Асқар ота Панжоб марказидаги чойхонада ўтириб ўша воқеаларни яна бир-бир хотиридан ўтказди. Иттифоқо кўнглида Жиликўлга сафар қилиш истаги туғилди. Бир-икки тенгқурларига маслаҳат солди.

— Ҳой, Асқар бова, ўзингиз чойхонага зўрға келиб кетасиз-у саксон яшар чолга саёҳатни ким қўйибди?!

Асқар бобонинг кўнгли тинчимади. Сафар истаги енгиб бўлмас иштиёққа айланди. Охири дўстларидан бирини ҳамроҳ қилиб Жиликўлга отланди.

Мана Жиликўл. Манови чиройли уйлар ўрни тўқайзор эди. Дарё орти Афғонистон. Энди сарҳадлар мустаҳкамланган. Энди наинки одам, ҳатто қуш учиб ўтмоғи маҳол. Гарчанд... Инсон иштиёқига, азму иродасига тўсиқ бўла оладиган сарҳад бормикан рўйи заминда?

Дарвоқе, бирон киши эслармикан? Олтмиш йил озмунча муҳлатми?

Райком, райижрокомдагилар хуш кайфият билан кутиб олдилар. Асқар отани қишлоқдаги тўйлардан бирига таклиф этишди. Тўйда тожикча, ўзбекча, қирғизча каломлар янгради. Райижроком вакили Ўзбекистондан келган меҳмонларнинг ташрифдан мақсадини сўзлагач, ногаҳон даврадаги бир қария ўрнидан туриб улар қаршисига келди.

— Бигу, ту Асқар не (Айтчи, сен Асқар эмасмисан)?

— Бале, ман Асқар астам (Ҳа, мен Асқарман).

Қучоқлашиб кўришиб кетдилар. Шу тахлит Асқар отанинг олтмиш йил аввал кўришган икки ошнаси — саксон саккиз яшар Девонақул Мирсаидов ва саксон яшар Пўлат Нажмиддинов билан суҳбати қизиди.

Асқар ота дўстларига олтмиш йил аввал Жиликўлдан она шаҳри Самарқандга қайтгач, Ўзбекистон коммунистик университетининг комсомол-ёшлар бўлимида ўқиганини, Қашқадарёга сафарбар этилганини, уруш йилларида ҳарбий хизматга чақирилиб, Челябинск, Днепропетровск шаҳарларида темир йўлда ишлаб, фронт учун зарур юкларни ташишда қатнашганини, тинч қурилиш йилларида тайёрлов тармоғида ишлаганини, ишчи, ҳайдовчи бўлганини, хуллас, мудом меҳнат, яратувчилик жабҳасида юрганини ҳикоя қилиб берди. Ҳозир қарилик гаштини сураётганини, фарзандлари, невaралари даврасида кўнгли тўқ эканлигини ғурурланиб сўзлади. Аммо...

Аммо йигирманчи йилларда халқ хўжалигини изга солишда фаол иштирок этган, Улуғ Ватан уруши йилларида ишчи батальонларида ишлаган, бевосита фронт яқинида заҳмат чеккан бўлишига қарамасдан, уруш қатнашчиларига бериладиган имтиёзларнинг ҳеч қайсисидан баҳраманд эмаслигини айтмади. Қандай айтсин, ахир. Беш вақт намозни канда қилмай, мусулмончиликнинг жамики фарзларини ўрнига қўйиб келаётган солиҳ, тавфиқли инсон учун, бу иззатталаблик бўлмайдими?

Ҳолбуки, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳузуридаги партия тарихи институти — КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги марксизм-ленинизм институтининг Ўзбекистон бўлими томонидан берилган далолатномада (гарчанд Асқар ота партия аъзоси эмас) Асқар Ҳусаинов йигирмабешмингчилар сафида фидокорлик кўрсатгани холисона баён қилинган. Отахоннинг шахсий архивида унинг серқирра, самарали фаолиятини ифодаловчи бошқа кўпгина ҳужжатлар ҳам бор. Бироқ уларни дастак қилиб имтиёз, енгиллик сўраб идорама-идора югуриб юриш феъли Асқар отага бегона. Қолган умрини тоат-ибодат қилиб, тангри таолодан басаломат имон тилаб яшашга бағишлаган. Фоний дунё неъматларидан эса кўнгил эрмаги — ёшлар жонига дуо, гаштли суҳбатлар, иложу имкони қадар сайру саёҳат.

Бизнинг замонда эса Асқар оталарнинг ҳаққини айириб бериш мушкул савдо. Бу-ку у ёқда турсин, «бола йиғламаса онаси сут ҳам бермайди» бизда. Икки киши суҳбат қурсак одамлардан меҳр-оқибат кўтарилиб кетаётганлигидан нолиймиз. Меҳр-оқибат эса оддий эътибордан, кексаларга иззат-икром, ёшларга ғамхўрликдан бошланажагини хаёлга ҳам келтирмаймиз. Майли, ноумид бўлмайлик, «эзгуликнинг кечи йўқ» демишлар...

Жиликўл сафаридан Асқар ота гўё яшариб қайтди. Ёшлик хотиралари дунёсига саёҳат руҳини янгилади, жисмига қувват берди. Ўша курашлар мазмуни ҳақидаги саволларига янгича жавоб топди. Ҳаёт нечоғлик мураккаб, айни пайтда ғоят оддий ва тушунарли эканига имон келтирди.

Ҳабиб ТЕМИР.

Табиат ва биз

«АЖДАРҲО»ЛАР

Бундан минг йил муқаддам ҳавода чанг заррачалари бўлмаганида, одамзод минг йил умр кўриши мумкинлигини айтганди аллома Абу Али ибн Сино. Келажак авлодимиз эса «XX асрдаги калтабин»лар бўлмаганида, умримиз ўн баравар узайган бўларди», дейишлари турган гап. Яна катта талофат кўраётган ҳайвонлар, қушу ҳашаротлар, яхшиямки, одамзотнинг бундай «мурувват»ини тушуниб етишмайди (яна ким билади?!). Акс ҳолда инсоннинг қирғинбаротига қарши курашни қачонлар бошлаб юборишарди.

Республикамиз ҳудудида ёғингарчиликлар ҳам бўлиши туфайли ҳавода чанг заррачаларининг кўплиги азалдан маълум. Бу ҳам етмагандек, қисқа вақт мобайнида суғориладиган ерларимизни 30 фоизга оширдик. «Мирзачўл»ларни «гулистон»га, боғроғу ўрмонларимизни «оқ олтин» майдонларига айлантирдик. Оқибатда сув танқислиги кучайди. Ер ости сувлари пастлашди. Орол денгизининг суви четлашган жойларидан кўтарилган туз ва қум бўронлари Ўрта Осиё бўйлаб кеза бошлади. Ҳавомиз фақат шуларнинг таъсирида ифлосланганида ҳам, аҳвол бу қадар аянчли бўлмасди. Булардан ташқари...

Олинган расмий маълумотларга қараганда, республикамиз ҳудудидаги саноат корхоналари, автотранспорт, авиация ва темир йўл транспорти йилига 4,2 миллион тоннадан ортиқ заҳарли моддаларни ҳавога чиқарар экан. Ангрен шаҳрининг ўзида СССР Металлургия саноати вазирликларига қарашли корхоналардан йилига 166,8 минг тонна; Тошкент шаҳрида эса «Ўзбекэнерго», «Лакокраска» заводи, Машинасозлик ишлаб чиқариш бирлашмаси, СССР авиация ишлаб чиқариш вазирлигига қарашли заводдан 100,4 минг тонна заҳарли моддалар чиқиб, биз нафас олаётган ҳавога қўшилаётир.

Буни қарангки, автотранспортчиларнинг ўзларигина йилига 2,9 миллион тонна зарарли моддаларни ҳавога чиқаришаётгани камлик қилганидек, солярка билан юрадиган ва буриқтириб тутун чиқарадиган «Икарус» автобуслари шаҳар кўчаларида тобора кўпаймоқда. «Икарус»лар керак, аммо масалага бир ёқлама ёндошишга узилкесил чек қўйиш лозим. Таассуфки, қайта қуриш бошланган ва қизғин давом этган йилларда ҳам заҳри қотил — пестицидлардан республикамизда ҳар гектарига 1987 йилда 24,6; 1988 йилда 21; 1989 йил 19,5 килограммгача ишлатилган. Иттифоқ кўрсаткичи эса 4-4,5 килограммдан ошмаган. Тупроққа тобора сингиб борган фосфогипс, фтор, магний, марганец ва бошқа моддалар билан ер ости сувлари ҳам заҳарланган. Тошкент, Андижон ва Фарғона каби вилоятларда 40 минг гектар адирли, тоғ олди қиялик ерларига пахта ва сабзавот маҳсулотлари экилиб, тез-тез суғорилиб туриши сабабли унумдор тупроқ ювилиб, нураб бормоқда. Оқибатда 60 миллион тонна тупроқ ва унинг таркибидаги 360 минг тонна чиринди, 72 тонна азот, 60 минг тонна фосфор дарёлар ва ичимлик сув ҳавзаларига қўшилиб кетмоқда.

Умуман, қишлоқ хўжалигида ишлатиладиган заҳарли химикатларнинг 69 фоизидан ортиқ тури даладан ариқ-зовурларга ва улар орқали дарёларга, ер ости сувларига қўшилмоқда, заҳарланмоқда. Шунингдек, таркибида 808,9 минг тонна нитратлар, 560,4 минг тонна магний, 169,1 минг тонна азот, 170,5 минг тонна хлорид, 50,9 минг тонна фенол ва бошқа заҳарли моддалар бўлган оқова сувлар сув манбаларига йўналтирилган. Уларнинг асосий қисми уй-жой коммунал хўжалиги, қишлоқ хўжалиги секторига тўғри келади.

«Электрохимпром» ва ўтга чидамли металлар комбинатидан чиқадиган сувлар Чирчиқ дарёсига қўшилиб, нитратли азот миқдори йилига 3,2—3,4 гектарга ортаётир. Бу йўл қўйиш мумкин бўлган нормадаги кўрсаткичдан 9,4 марта кўп. Шунга ўхшаш «нормадагидан бир қанча ортиқ»ликка мисол анча. Ўринли саволлар туғилади: Нормадаги миқдор қанча? Заҳарланишга йўл қўядиган ва унинг меъёрини белгилаб турадиганлар кимлар? Бутун тирик жонни, табиатни заҳарловчиларнинг қилмишларига яраша жазолайдиган вақт қачон келаркан?

Бир неча ўн йилликлардан буён қазилма бойликларидан 92 турини зўр бериб ўпириб олиш билан 500 дан ортиқ саноат корхоналари шуғулланишмоқда. Улар ер бағридан йилига 200 миллион куб метр фойдали хом ашё олишаяпти. Бунинг устига корхоналар ўзларига кераклисини олиб, қолганини бир четга уйиб ташлашаяпти. Масалан, «Ўзбекзолото» бирлашмаси конлари атрофида хирмон бўлиб ётган 38,6 миллион кубметр тоғ жинслари таркибида 14,1 миллион кубметр сланец бор. Ангрендаги каолин чиқадиган конлар атрофида йиғилган тоғ жинслари 107,3 гектар ерни банд қилиб ётибди. Ҳолбуки, уларни қурилишда ишлатса бўлади. Бундай конлар ва саноат корхоналари кўплиги ва бир ёқлама иш юритилиши боисидан Тошкент, Самарқанд, Бухоро, Навоий, Фарғона, Олмаота, Чирчиқ ва Ангрен шаҳарлари Иттифоқдагина эмас, дунёдаги энг кучли заҳарланган шаҳарлар сафида туради.

Шунинг оқибатида юқумли ошқозон-ичак, сариқ касалликлари, юрак, жигар оғриши, нафас йўллари хасталиклари, қон босимининг ортиши, камқонлик, бепуштлик, жинсий органларнинг касалланиши, нафас қисиш ва ўт касалликларига мубтало бўлганлар сони тобора кўпаймоқда. Бундай балоларнинг балогардони бормикан?!

Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитети тузилганига икки йилдан ошди. Бу орада анча ишлар қилинди. Масалан, ўтган йили ҳавога чиқарилаётган зарарли моддаларни аниқлаш мақсадида 2061 та саноат ва 1423 транспорт корхонасида текширув ўтказилган. Натижада атроф-муҳитни муҳофаза қилиш қонунларига риоя қилмагани учун 817 корхонага 48 486 сўм жарима солинган. 237 корхона фаолияти тўхтатилиб, 4,3 минг автомобилдан фойдаланиш ман этилган. Бир қанча корхоналар ҳамда 33 шахс устидан тайёрланган материаллар маъмурий жазо қўллаш учун прокуратура органларига жўнатилган. Аммо комитетнинг ҳуқуқлари чекланган, улар заҳарланиш нормасидан ошган тақдирдагина чора кўришлари мумкин экан. Шу тарзда иш юритиладиган бўлса, экологик тангликни бутунлай бартараф этиш у ёқда турсин, аҳвол йилдан йилга яхшиланиб боришига ҳам кўзинг етмайди. Бундан ташқари, комитет Иттифоқ тасарруфидаги корхоналарга фақат жарима солиш ҳуқуқига эга экан. Яъни табиатга қанчалик кўп зиён етказишмасин, бу корхоналарнинг иш фаолиятини тўхтата олмайдилар. Ахир ўзингиз ўйлаб кўринг, СССР вазирликларига қарашли республика ҳудудидаги юзлаб «чўнтаги қаппайган» корхоналар ўзларига солинган жаримани гадойга садақа ташлагандек беришса-ю, экологик аҳвол ёмонлашаверса! Унда ҳолимиз нима кечади? Ўзи, умуман республикамиз ҳудудидаги барча саноат корхоналари, қазилма бойликларни Иттифоқ тасарруфидан чиқармай яъни четдан бошқарилишидан воз кечмай туриб, мустақиллигимиз тўғрисида гапиришимиз бесамардир.

Эртакларда шаҳар четига жойлашиб, ҳар куни биттадан одамни ейдиган, нафаси ҳавони, кўпиги сувни заҳарлайдиган аждарҳо пайдо бўлса, бутун шаҳар аҳолиси саросимага тушарди. Овозасини эшитган бағри бутун баҳодирлар етти ёт бегона юртлардан ҳам одамзод ҳимоясига отланишарди... Бизнинг шаҳарлардаги «аждарҳо»ларнинг зиёни эртакларникидан кўп бўлса бордир, кам эмас. Улар шу қадар болалаб кетганки, «аждарҳо»ларни енга олмасак, яқин орада улар бизни бир ёқли қиладиганга ўхшайди...

Абдураҳим ХАЛИЛ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ёзувчи минбари

ИМОН-ИНОНИНГ БУТ БЎЛСА...

Имон кимда бўлса, замон топди у,
Тилак-орзуларга тугал ботди у.
Агар бўлса кимнинг имони тугал,
Бало-ғамга маҳкам эшик ёпди у.
Юсуф Хос Хожиб.

Виждон, имон ўта камёблашиб, «Қизил китоб»га кирганми, кейинги пайтда у ҳақда кўп гапирадиган бўлиб қолдик. Ҳар куни содир этилаётган ўғрилик, ёлғончилик, қасамхўрлик, замондошларимизнинг имон, меҳр-оқибат даражасини кўрсатиб турибди. Одатда юксак унвонлар: дипломлар, лавозимлар киши имонини белгиламайди.

...Илгари дарвозаларга қулф солинмасди. Бировнинг нарсаси тушиб қолса, топган киши эгасини қидириб, омонатини топширгунча кўнгли тинчимасди. Ҳозир ҳар бир эшикда бир эмас, бир нечтадан қулф. Машинангизни кўчада қолдирсангиз, бир зумда ё ғилдираги, ё ойнаси йўқоладиди. Ҳажга борган бир дўстимнинг айтишича, биздан Арабистонга кетиб қолган мусулмонлар орасида шу пайтгача бирорта ўғирлик содир бўлмабди. Демак, юртдошларимиз имонни йўқотишмабди. Биз туғилган жойимизда туриб кўп нарсадан ажралдик. Нега? Шу ҳақда кўп ўйлайман

Эл-юрт нимага, қайси соҳага кўп эътибор қилиб қолган бўлса билингки, шу нарса унутилган, топталган ёки бутунлай йўқотилган. Кейинги пайтларда имон, меҳр-шафқат, хайрия, оқибат, ҳақиқат ҳақида кўп гапирадиган бўлиб қолдик. Меҳр-шафқат, хайрия фондлари, кексалар уйлари, етимхоналар...ташкил этилаяпти. Меҳр-оқибат, ҳақиқат, инсоф, диёнат — буларнинг ҳаммаси виждондан, имондан. Имон бор жойда ҳақиқатга зид иш қилинмайди.

Бир нарсадан воз кечмасанг, иккинчи нарсага эришиб бўлмайди.

Баъзан бу ақиданинг тўғрилигига ишонгинг келади. Илгари маҳаллада бирор тул ёки етим-есир бўлса, ҳамма унга ёрдам беришга ҳаракат қиларди. Қўшнилар унга бир косадан қуюқ-суюқ киритишарди, бир бурда нонни баҳам кўришарди. Ўзи ночор бўлган одам ҳам етимни бағрига оларди, парваришларди. Савоб изларди. Ҳалиги тул ёки етимни бошқа муҳтож қилиб қўймасди. Орият кучли эди. Кексалар уйлари нималигини биров тушунмасди ҳам.

Деҳқоннинг иккита нони бўлса эрталаб нонушта қилиб, далага хотиржам кетаверарди. Ҳозир-чи, миллионер билан гаплашиб қолсангиз, ҳасратидан чанг чиқади. Илгари камбағал ўзини бой, тўқ кўрсатишга ҳаракат қилса, ҳозирги бойлар ўзларини гадой қилиб кўрсатишга одатланишган.

Илгари ҳукумат ҳам ёлғонга, имонсизликка йўл қўймас, ҳақиқат, тенгликка назорат қиларди. Ёлғон гапирганнинг косаси оқармайди. Бу қоидани барча баробар муқаддас биларди.

Ўша машҳур Турсуной Каримова опамиз Хўжаобод район партия комитетининг биринчи котиби бўлиб ўн йил ишлаган. 1956 — 1957 йиллар эди шекилли. Район пахта тайёрлаш плани 99 фоизу 87 сотихда қотиб қолди. Одамлар ҳовлима-ҳовли юриб, ғўзапоя ғарамларини ағдариб кўсак, чаноқ теришди. Кўрдингизми, шу озгина пахтани қўшиб ёзиш ҳеч кимнинг етти ухлаб тушига кирмаган. Чунки одамларда имон бор эди, ёлғондан ҳазар қилишарди. Шу районнинг «Партия съезди» участкасида бир раис баланд сўри қурдирганлиги учун «Сенинг колхозчилардан қаеринг ортиқ — юқорида турасан» деб ишдан четлаштирилган. Ленин районида қайсидир хўжалик раиси план тўлганлиги ҳақида 2 — 3 соат илгари рапорт берганлиги учун вилоят партия комитетининг бюросида муҳокама қилиниб, жазоланганлиги ҳақида газета хабари ҳамон эсимда.

Кейин нима бўлди? Имонини ютганлар, ёлғончилар мусобақаси авж олди. Кузда 1,5 — 2 фоиз атрофида пахта топширган районимиз қор ёғиб турган қиш ойларига бориб 3—4 фоиздан топшира бошлади. Бир қор босган далага, бир пахта тайёрлашнинг бориши ҳақидаги маълумотга қараб ёқа ушлайсан киши. Одамлар автобусларда, тўй-тўкинларда бу ҳақда гапиришарди-ю, ҳеч ким раҳбарга бет келиб айта олмайди. Бир куни мен ўша котибдан сўрадим: «Сизда планлар ижросига гумон борми?» У менга шундай тикилдики, гўё оч бўрига дуч келгандек ҳис этдим ўзимни.

Ҳозир ҳам у дўппидек хўжалик бошлиғи. Уни ёлғон ҳам, худо ҳам урмади. Имонсизнинг шайтонга қариндошлиги бор шекилли, ёмонлик ҳам ундан ҳазар қилди. Одамлар уни ёқтиришмайди. Устидан идора-ма-идора шикоят қилиб юришибди. Лекин у ҳам бекор тургани йўқ. Пайт пойлаб ниш уриш, кўкариш пайида. Худди қурбақадек ҳали у япроқнинг, ҳали бу япроқнинг остига яшириниб юрибди.

Бундай ноҳақликларни кўрганлар ғазабланишаяпти. Ҳақиқатнинг оёқ ости қилиниши оқибатида орадан меҳр-шафқат кўтарилиб, одамлар бир бирлари устидан иғво қилиб ғажишга бориб етишаяпти, ҳаётларига зомин бўлишаяпти. Яқин йилларда ҳам катта-катта йиғилиш, бюро мажлисларида ноҳақ гаплардан ҳалок бўлганларни унутганимиз йўқ.

Умр ҳисоб-китобли. Бир-биримизга бунча бағритош бўлмасак! Яқинда Андижон шаҳрида, кўчада бир киши йиқилиб қолган. Касалликданми, очликданми — худо билади. Аммо унга ёрдам бериш у ёқда турсин, ечинтириб кетишганига нима дейсиз!

Ўш вилоятининг Бозорқўрғон ноҳиясидан бир аёл Андижон бозорига келган. Оғироёқ экан. Боши айланиб, йиқилган. Ранги оқарган. Бозорда ёрдам сўраб дод солган. Юзлаб одамлар, машиналар у ёқ-бу ёққа ўтаверган. Ҳеч ким унинг додига қулоқ солмаган. Ахир ўзбек аёллари кўчада ичиб, маст бўлиб ётиб қолишмайди-ку. Ниҳоят, бир имонли кампир уни шаҳардаги 2-туғуруқхонага келтиришга ёрдамлашган. Аёлнинг ҳаёти хавф остида, кўп қон йўқотган. Уни операция қилиб боласини олишган. Унга кўп қон қуйиш керак, қон етмаган. Бунинг устига фақат иссиқ қон қуйиш зарур. Бош врач Раъно Турсунова ёрдам сўраб ҳарбий қисмга мурожат қилган. Аскарлар қон беришган. Аёлнинг ҳаёти сақланган, аммо у 28 ёшида ногирон бўлиб қолган.

— Агар икки-уч соат олдин келтирилганда, бундай бўлмас эди, — дейди Раъноxон Турсунова.

Ахир жанг майдонларида ҳам одамлар бир-бирларига кўмаклашганлар, дўстлари ҳаётини сақлаш учун ўлимга тик боришган-ку. Наҳотки ҳозир биз шу қадар шафқатсиз, лоқайд, меҳр-оқибатсиз бўлиб кетдик, миллатимизга хос одамийлик, меҳр туйғуларимизни йўқотдик.

Улуғ Ватан урушида қозонилган ғалабамиз омили ҳам имон, меҳр-оқибат, бирлик эмасмиди?! Ўшанда ярим оч, юпун эдик. Аммо имонимиз бут, саломат эди, ёлғон сўзламасдик.

Кейинчалик ҳаётимиз яхшиланди. Қорнимиз тўқ. Устимизда хорижий ялтироқ кийимлар, остимизда енгил машина, шоҳона уйлар. Афсуски, ёлғонни сув қилиб ичамиз, фақат давлатни эмас, дўст-ёрни, қариндош-уруғ, ота-онани, ҳатто эр-хотин ҳам бир-биримизни алдаймиз. Савоб билан гуноҳнинг фарқига бормаймиз. Ёки имонимизни юқоридаги бойликларга алмашдикми? Ҳа, шундай. Бировга ёрдам бериш ўрнига иғво қиламиз.

Кўролмаслик дардига дучор бўлганмиз. Ота-боболаримизга хос бағри кенглик, тантилик хислатлари қаерга ғойиб бўлди? Баъзилар меҳр-шафқат, ота-онанинг дуосини олиш ҳақида катта минбарларда туриб маъруза қиладилар-у, падари бузруквори кексалар уйида, фарзанд меҳрига зор. Чунки дили бошқаю тили бошқа.

Ёлғончилик, бағритошлик каби иллатларнинг ҳаммаси имонсизликдан. Жиғилдоннинг қули бўлиб қолганимиздан. Агар илоҳий бир куч пайдо бўлиб, миллионерга мурожаат қилиб, «Виждон, имонингни сотиб орттирган бойликларингни бер. Мен сенга имонингни қайтараман» деса, у рози бўлармиди? Йўқ! Жон-жаҳди билан бойликларига ёпишарди. Чунки, донишманд айтганидек, «Соф виждон овози юзларча шон-шуҳрат овозидан кўра ёқимлироқ» эканини тасаввур эта олмайди.

Юртимиз ёппасига имонсиз бўлиб кетган, демоқчи эмасмиз. Меҳр-оқибатли кишилар кўп. Аммо одамнинг ўзидан кўланкаси катта бўлганидек, имонсизлар оз эрсалар-да кўп кўринадилар. Виждонлилар устига ҳам соя солиб турадилар.

Одатда биз савдо ходимлари тўғрисида салбий тасаввурдамиз. Лекин улар ўртасида яхши, ҳалол-пок меҳр-оқибатли, топганини бева-бечоралар билан баҳам кўраётганлар оз эмас. Ана шундайлардан бири — Исомиддин Отабоев. Мен унинг бева-бечораларга моддий ёрдам бериб келишларини кўп эшитганман. Кузатганман ҳам. Бироқ у кимларга қандай ёрдам бераётганини миннат бўлади, миннатли савобнинг кимга кераги бор, деб айтмади. Исомиддин Отабоев Андижон пахтачилик институти қошидаги 25-ошхона мудири. СССР касаба уюшмаси мукофотининг лауреати, давлат савдоси ходимлари касаба уюшма вилоят комитети ҳайъатининг, давлат савдоси ходимлари касаба уюшмаси вилоят аъзоси, СССР Давлат касаба уюшмалари съездининг делегати, Меҳнат Қизил Байроқ ордени нишондори... Мен Исомиддин Отабоевнинг ақидасига хилоф равишда бир сирни ошкор қилмоқчиман. У совет касаба уюшмалари мукофоти лауреати бўлганда мукофот пулини Тинчлик фондига ўтказган. Унинг ўзи қанчалигини айтмади. Суриштириб билишимча, бир енгил машинанинг пули экан...

Юртимизда меҳр-оқибатли, имонли, бундай одамлар кўп. Хўжаободлик уруш ва меҳнат ветерани Рашид ака Собиров булоқбошилик Азим қассоб, андижонлик Абдурауф ҳожи Муҳаммадниёзов, Муҳаммаджон Омонов, Алижон Сиддиқовларнинг етим-есирга ёрдамидан маҳалла-кўй мамнун. Қаровчисиз одам вафот этганда Азим қассоб дафн маросимлари, ҳатто қирқ, йил маъракаларини ҳам ўзи ўтказганлигини булоқбошиликлар қониқиш билан гапиришади.

Бундай оқибатли кишилар халқимизнинг суянчиқлари, юртимизнинг қудратидир. Улар ёлғондан ҳазар қилишади. Дарвоқе бир марта ёлғон гапирилган уйдан қирқ кун барака қочади. Шу ўринда Александр Твардовскийнинг шоир Рауф Парфи ўзбекчалаштирган «Хотира ҳуқуқи» достонидаги қуйидаги сатрлари ёдга тушади:

Унутилмас ҳар не, ҳар қачон,
Ёпиқ қозон эмасдир хилқат.
Бизга зарар ҳатто бир ёлғон,
Бизга зарур ёлғиз ҳақиқат!

Юртчилик. Истайдими, истамайдими виждонли, имонли, имонсиз, меҳр-оқибатли, бағритош одамлар қоришиб яшайдилар. Шуларни кўриб бор овоз билан ҳайқиргинг келади:

Жиғилдоннинг шаҳаншоҳи
бўлгандан кўра,
Имоннинг қули бўлиб яшайлик!

Тўхташ АШУРОВ.

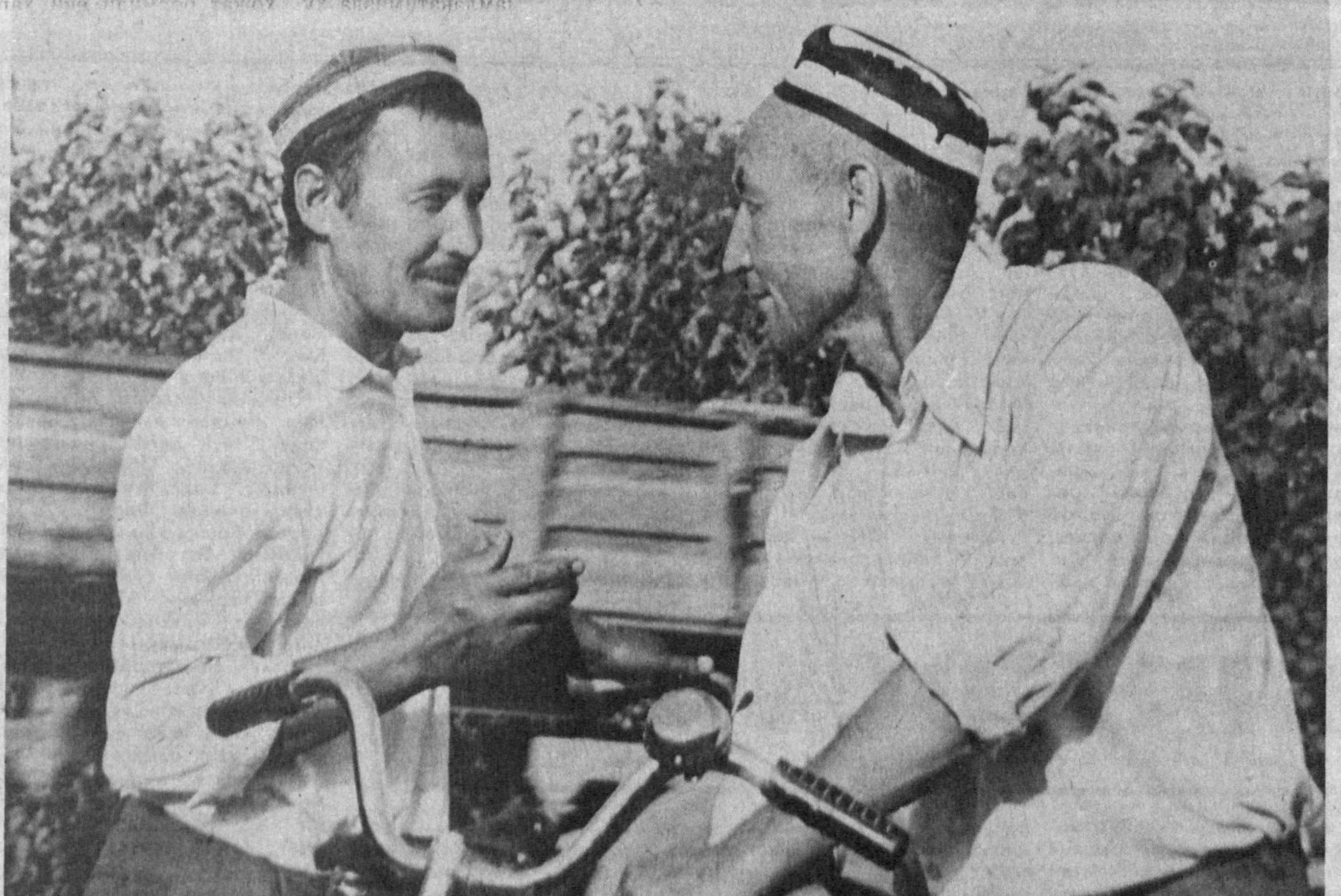

Нишонбой Дадабоев Ўзбекистон районидаги Ленин номли жамоа хўжалигининг ишбилармон ижарачиларидан. У оила аъзолари ва укаси билан биргаликда хўжаликдан 15 гектардан зиёдроқ ер олиб картошка, помидор, карам, пиёз ва бир қисмига чигит экди. Сабзавот ва картошка ҳосили мўлжалдагидан анча мўл бўлди, ижарачилар мўмай даромад олдилар. Чигит экилган 5 гектар майдоннинг ҳар гектаридан камида 40 центнердан ҳосил олиш мўлжалланаётир. Ижарачилар ишидан хўжалик раҳбарлари ҳам мамнун, чунки шартнома бандлари тўла-тўкис бажарилаётир.

СУРАТДА: ижарачи Нишонбой Дадабоев укаси Адҳамжон билан суҳбатлашмоқда.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат..

Ҳиндистон—Ўзбекистон дўстлиги

МОЗИЙДАН СЎЗЛОВЧИ РАҚС

Муҳаббат, садоқат, назокат ҳақида сўзловчи рақс санъати бутун олам гўзаллик ошуфталарининг қалб ардоғи. «Ҳар бир халқнинг асл гўзаллиги — унинг рақсида намоён бўлади» — дейдилар.

Оламга машҳур ҳинд рақси усталарининг таърифи улуғ. Жаҳонда неча-неча минглаб қизу аёллар ёшликдан бу санъатга меҳр қўйиб, унинг сеҳрида яшайдилар. Лекин ҳинд рақси жозибасини дилларга етказиш учун тинимсиз меҳнат талаб қилинади.

Ёш, иқтидорли раққоса Гулнора Низомова ёшликдан шу санъат шайдоси бўлди. Узоқ йиллар изланишлар, машқлар билан энг қийин ва энг жозибали ҳиндча ўйинларни маромига етказиб ижро эта бошлади. Иболи, иффатли, чуқур ҳис-ҳаяжонлар мажмуасига эга бўлган бу рақснинг ўзга халқлар рақсларидан фарқи шуки — унинг ҳар бир ҳаракати чуқур маънога эга бўлиб, тинимсиз сўзлаб туради. Неча асрлар мобайнида ҳинд халқи санъаткорлари томонидан яратилган усуллар кишини ҳайратга солади.

— Болаликдан раққоса бўлишни орзу қилар эдим — дейди Гулнора. — Орзуим ушалиб, бугун хизмат кўрсатган «Баҳор» давлат рақс ансамблида етакчи ижрочи бўлганлигимдан бахтиёрман. Жажжи қизалоқ вақтимда ҳинд кинофильмларини кўриб, соатлаб ойна олдида улар ўйинига тақлид қилишга интилар эдим. Қалбимда рақснинг сеҳрли оламига меҳр уйғонишига сабабчи бўлган ҳинд санъатидан умрбод миннатдорман.

Ижодкор репертуаридан «Кашмир гўзали», «Парвоз», «Маржина» ўйинлари ўрин олган. Ўзбек балетмейстери Нурхон Зулинова билан ҳамкорликда яратилган ушбу рақслар билан бир қаторда ҳиндистонлик Камудинихоним билан биргаликда қилган ижоди ҳам самарали бўлди. У Совет — Ҳиндистон санъати фестивали чоғида Деҳлида томошабинлар олқишига сазовор бўлди. Гулноранинг орзулари катта. У онаси Раъно Низомова каби Ўзбекистон халқ артисти бўлиш, ўз санъати билан халқ эътиборини қозониш, турли миллатлар рақсларини моҳирона ижро этиб, халқлар дўстлиги ва тинчлик йўлида муносиб хизмат қилиш истаги билан яшамоқда.

Маъмур НАЗАР.

СУРАТДА: Гулнора Низомова.

Муаллиф олган сурат.

Қирғизистондан хабарлар

ЎШДА МУСОФИРХОНА

ВИЛОЯТ марказида қурилган муҳташам «Ўш» мусофирхонаси меҳмонларни қабул қила бошлади. У 150 та шинам, қулай хоналардан иборат, 13 та хона махсус жиҳозланган. 35 та бир кишилик, 102 та икки кишилик хоналари бор. Баҳоси ҳам у қадар чаққилик эмас: битта ўрин учун кунига 13 сўму 20 тийиндан 19 сўму 10 тийингача тўласангиз, кифоя. Хоналар Финляндия, Латвияда чиқадиган гарнитурлар билан жиҳозланган. Ҳар бир бўлинмада телевизор, музлатгич, телефон ўрнатилган, ранг-баранг гиламлар тўшалган, кўзни қамаштирувчи қандиллар осилган. Мусофирхона бир йўла 265 кишига хизмат кўрсатади.

Умумий овқатланиш, маиший хизмат шохобчалари меҳмонлар ихтиёрида. Улар ижарага маданий-маиший буюмлар олишлари, таксига буюртма беришлари, самолётга чипта харид қилишлари, шаҳарлараро телефон хизматидан фойдаланишлари мумкин.

Юқори даражали ресторан ҳам меҳмонлар хизматида. У ерда миллий, оврупоча таомлар тайёрланади. Валютали бор эса меҳмонларни қаҳва, коньяк билан сийлайди. Меҳмонхонада истиқомат қилувчилар исташса тушликни ёки кечки овқатни ўз хоналарида танаввул қилишлари мумкин.

БОБУР ТЕАТРИДА ТАНТАНА

ЎШ. Ўзбек мусиқали драма театрига Заҳириддин Муҳаммад Бобур номи берилиши муносабати билан катта тантана бўлиб ўтди. Анжуманга қўшни Андижон, Сирдарё вилоятларидан меҳмонлар, театр санъати вакиллари ва диний уламолар ташриф буюрдилар.

Тантана қатнашчилари театрнинг босиб ўтган тарихий йўли, Бобур Мирзонинг туркий оламда тутган ўрни, адабий мероси хусусида фикр юритдилар.

Раҳим КАРИМ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Изланиш ечимини топди

ЧИҚИНДИДАН—АЛБАСТР

ҲАР йили кимё заводлари мўриларидан минглаб тонна заҳри қотил ҳавога кўтарилиб, фақат ўша атроф аҳолиси саломатлигига эмас балки ўсимлик, ҳайвонот дунёси эволюциясига ҳам путур етказади. Сабаби — кўпгина корхоналарда тутунларни зарарсизлантирадиган мосламалар ўрнатилмаган, борлари ҳам хўжакўрсинга, ишлатилмайди.

Аҳоли фақат шундангина азият чекаётгани йўқ. Самарқанд, Қўқон, Олмалиқ кимё заводларининг уюм-уюм бўлиб ётган чиқиндилари таркибидаги фосфогипс шамол таъсирида кўтарилиб, боғ-роғлару экинзорлар устига ёғилиб, ҳар томондан шикаст етказилмоқда.

Ўзбекистон Фанлар академияси Кимё институти олимларининг бу муаммо устида олиб бораётган илмий изланишлари ечимини топди. Улар фосфогипс чиқиндисини янги усулда қайта ишлаб албастр олиш мумкинлигини исботладилар. Ҳозир республикамиз қурилишлари ва шахсий уй қураётганлар эҳтиёжини қондиришда 500 минг тонна албастр камлик қилаяпти. Шу боис чиқиндини албастрга айлантириш тез йўлга қўйилса айни муддао бўлур эди. Хом ашё бисёр. Ташиб келтиришга ҳожат йўқ.

Бу иш бошланса кимё заводлари чиқиндидан қутуладилар, одамларнинг иши битади, давлат ҳамёнига пул тушади.

Олимларнинг таъкидлашларига қараганда фосфогипсдан албастр олиш технологияси анча мураккаб. Таркибида сувда эрувчи қўшилмалар албастр хусусиятига мос келмайди. Шу сабабли бу қўшилмаларни иш жараёнида сувда эримайдиган ҳолатга ўтказиб сўнг фосфогипс қиздирилади. Ана шунда юқори сифатли маҳсулот олинаркан. Бутуниттифоқ ихтирочилар ва рационализаторлар жамияти бу янгиликни ихтиро сифатида тан олди.

Яқинда Н. Сирожиддинов, Ҳ. Усмонов, Ж. Одилов, Д. Турғуновларга бу қимматли ихтиро учун муаллифлик гувоҳномалари топширилди.

И. ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚИШЛОҚДА ТЎҚУВ ЦЕХИ

Олтиариқ районидаги Янгиараб қишлоғида жойлашган эски мактаб биноси таъмирланиб, ип йигирув ва тўқув фабрикасининг шохобчаси очилди. Унда Японияда келтирилган замонавий машиналар ўрнатилди. Хайрли тадбир туфайли беиш юрган 80 нафар хотин-қиз ижтимоий меҳнатга жалб этилди. Улар 180-200 сўм маош билан ишлаб жемпер, камзул, болалар учун кийимлар тўқишмоқда. Қарийб бир йилдан бери фаолият кўрсатаётган корхонанинг очилишида Ўзбекистон ССР халқ депутати Юсуфжон Иброҳимов ташаббускор бўлди.

Раъно ҲАЛИМОВА.

1992 йил обунаси муаммолари

МУШТАРИЙ ТАНЛОВ ОЛДИДА

Қадрли ўқувчи!

«Халқ сўзи» рўзномаси ташкил топганига етти ой бўлди. Бугун унинг 146-сони қўлингизда. Бошқача айтганда, ҳали чақалоқ, эндигина йўргакдан чиқиб, тилга кираяпти, қўлга ўрганмоқда. Аммо оёққа туриб атак-чечак қилиб кетиши бирмунча қийин кечмоқда. Бунинг сабаблари кўп, албатта. Ижодий жамоа ҳали ёш, буткул шаклланиб улгургани йўқ. Айни пайтда бозор муносабатларига ўтиш даврининг иқтисодий қийинчиликлари ҳам ўзини сездириб турибди. Бир томондан, рўзнома чиқариш, уни оммага тарқатиш харажатларини қоплашда муаммолар кўп бўлса, иккинчидан, қаламкашлар жамоасини, таҳририятнинг ички эҳтиёжларини маблағ билан таъминлаш ҳам осон кечмаяпти, учинчидан эса барча оммавий ахборот воситалари қимматлашиб бораётгани боис обуначиларимиз сони жуда секинлик билан ўсмоқда.

Мана шундай шароитда 1992 йил учун рўзнома ва ойномаларга ёзилиш мавсуми бошланмоқдаки, биз яна ташвиш ва хавотирлик ила сиз, азиз муштарийларга мурожаат этаяпмиз. Ҳамма нарсанинг нархи бир неча баравар ошиб кетганлиги, турмуш кечириш танг аҳволга келиб қолганини, шусиз ҳам куни зўрға ўтаётган оила ризқидан чегириб, у ёки бу нашрга обуна бўлиш осон эмаслигини таъкидлаб ўтиришга ҳожат бормикин? Аммо на илож?!

Битта товуққа ҳам дон, ҳам сув керак, деган гап бор. Оммавий ахборот воситалари ҳаётий эҳтиёжимизнинг ажралмас бўлаги бўлиб қолган, уларсиз маънавий оламимиз қашшоқлашиб кетади. Шундай экан, сиз, қадрли муштарий, яна танлов ва синов олдида турибсиз. «Қайси рўзнома ёки ойномага обуна бўлсам экан?» — Бу савол ҳеч тинчлик бермаётгани аниқ.

Шуни рўй-рост айтмоқ лозимки, қоғоз нархи, босмахона ва алоқа хизмати сарф-харажатлари яна ортиши кутилаётгани сабабли барча таҳририятлар қатори «Халқ сўзи» ижодий жамоаси ҳам қийин жумбоққа дуч келиб қолди. Олдимизда икки йўл бор, холос. Бири — рўзнома нархини бозор қонун-қоидасига мувофиқ тарзда анча ошириш, иккинчиси — муштарийларимиз моддий аҳволини ҳисобга олган ҳолда энг паст баҳо белгилаш. Ҳар икки йўлнинг ҳам мусбат ва манфий томонлари ҳозирданоқ аниқ кўриниб турибди. Биринчисида обуначиларга жуда қийин бўлади, оқибатда кўпгина ўқувчиларимиздан айриламиз, иккинчисида эса таҳририят жамоасига оғир, чунки даромадга путур етади: сарф-харажатларни қоплашда яна мушкулотларга дуч келамиз.

Аммо биз иккинчи йўлни танладик. Рўзнома нархини озроқ оширишга қарор қилдик. Яъни **«Халқ сўзи»нинг бир йиллик обуна пули — 25 сўм 68 тийин, ярим йиллиги — 12 сўм 84 тийин, йил чорагига эса 6 сўм 42 тийин.** Чакана савдодаги нарх анча юқори бўлиши кутилаяпти.

Энди икки оғиз гап ижодий режаларимиз ҳақида. Маълумингизким, ўтган етти ой мобайнида «Халқ сўзи» ўз қиёфасини шакллантиришга, кўпроқ халқнинг қувонч ва ташвишларини, орзу-интилишлари, дил сўзларию дардли муаммоларини кенгроқ ёритишга интилди, фақат ўзига хос мавзу ва рукнлар бўлишига ҳаракат қилди, унинг доимий муаллифлари доираси тобора кенгайиб бормоқда. Ҳар қалай, изланишларимиз зое кетмади: рўзнома эл оғзига тушди, кўплаб муштарийлар қалбига йўл очди. Аммо иш бор жойда хато ҳам бўларкан: ижодий муваффақиятлар қатори бир қатор камчиликларга ҳам йўл қўйилдики, хабарингиз бор — бу ҳақда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатининг қарорида батафсил фикр юритилди.

Бундан буён биз тўпланган илк тажрибаларни бойитиш, йўл қўйилган қусурларни тугатиш, республиканинг серқирра ҳаётини барча даражадаги депутатлар, парламент комитетлари ва комиссиялари, бошқа ишчи органлари фаолиятига боғлаб мукаммалроқ ёритиш, рўзномани ўз номига муносиб қилиб чиқариш ниятидамиз, яъни халқнинг бунёдкорона меҳнати, турмуш тарзи, бозор сиёсати туфайли вужудга келган иқтисодий қийинчиликлар ва уларни бартараф этиш йўллари ҳақида батафсил фикр юритилади. Ўзбекистон раҳбариятининг, Олий Кенгаш ва ҳукуматининг меҳнат кишисиҳи ижтимоий ҳимоялаш йўлидаги саъй-ҳаракатлари чуқур таҳлил этилган мақолалар кўпроқ ўрин олади.

Айни пайтда сиз республика иқтисодий, сиёсий-ижтимоий ва маданий ҳаётига оид янгиликлардан мунтазам хабардор бўлиб борасиз, ўзингиз севган шоир ва адибларнинг янги асарларидан, ёшлар ижодидан намуналар ўқийсиз, машҳур санъаткорлар, спортчилар ҳақида ҳикоялар босилади, «Айтсамми ё айтмасам...» рукни остида қизиқ ҳангомаларни, иллатларимиз — тўралар ва порахўрларни, юлғичлар ва олғирларни, ўғри ва муттаҳамларни, сўзи бошқаю иши бошқа кимсаларни фош этувчи фельетонлар мунтазам бериб борилади.

Яна бир янгилик: яқин кунларда «Муштарийлар билан мулоқот» саҳифаси чиқа бошлайди. Номидан ҳам кўриниб турганидек, у рўзнома ўқувчиларининг хатлари асосида тузилади: таҳририят почтасидан энг яхши хабарлар, таклиф-истаклар, мақолалар, шеър ва ҳикоялар, фельетон ва очерклар, сурат ва ҳажвий расмлар сараланиб олинади ҳамда иложи борича таҳрирсиз босилади.

Хуллас, таҳририят жамоаси янги-янги ижодий режалар билан қайнаб-тошмоқда. Сизга маъқул бўладиган рўзнома чиқариш ниятида тинмай изланаяпти.

Энди сўз сизга, муҳтарам муштарий. Рўзномада қандай мавзулардаги, қайси муаллифлар қаламига мансуб мақолаларни ўқигингиз келади? Умуман «Халқ сўзи»нинг мазмун-мундарижасини, шакл-безагини, асосий йўналишини яхшилаш учун яна нималар қилиш лозим? Фикр-мулоҳазаларингиз, таклиф-истакларингиз битилган мактубларингизни кутамиз.

Айни чоқда 1992 йил учун «Халқ сўзи»га ёзилишни унутманг. У сизга сирдош, кўмакдош, яқин маслаҳатгўй ва маслакдош бўлиб қолишига биз кафил.

«ХАЛҚ СЎЗИ»НИНГ ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ.

МУТТАҲАМЛАР ҚЎЛГА ТУШДИ

БУХОРО ВИЛОЯТИ. Навоий район ижроия комитети ички ишлар бўлими оператив гуруҳи узоқ муддат ясама арақ тайёрлаб сотган Неъмат Раҳимовни қўлга олди. Унинг уйида ўтказилган дастлабки тинтув чоғида 16 бочкада 200 литр спирт, 9913 дона шиша идиш кўп миқдорда «Русская водка» ёрлиғи ва тиқинлар чиқди. Бундан ташқари қирқма милтиқ ва 140 минг сўм пул топилди.

Н. Раҳимов узоқ вақт мобайнида укалари Ибодулло, Ҳабибулла ва Музаффар Раҳимов билан бирга ясама арақ тайёрлаб укаси Ибодулло Раҳимов мудир бўлган магазин орқали савдога чиқарган.

Мазкур қинғир иш бўйича текширувни Бухоро вилояти ички ишлар бошқармаси ходимлари олиб бормоқда.

Ёзёвон район тиббиёт бирлашмаси қошида Икромжон Мўминов раҳбарлигидаги «Шифокор» ансамбли фаолият кўрсатаяпти. Унинг қатнашчилари ранг-баранг куй ва қўшиқлар билан медицина ходимлари томонидан ўтказилаётган кечалар, учрашувлар ва кўрикларга ўзгача файз бағишламоқдалар.

СУРАТДА: ансамбл қатнашчилари Ш. Мақсудова, М. Маллаева, С. Машарипова ҳамда М. Ҳошимова янги қўшиқни машқ қилишаяпти.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ тасвирга олган.

Футбол

«ХОТИРА» МУСОБАҚАСИ

Бугун Наманган вилоятининг Уйчи районида «Пахтакор» футбол командаси фожиали ҳалокатининг 12 йиллигига бағишланган мусобақалар бошланади. Унда 1979 йилда туғилган болалардан тузилган жамоалар тўп сурадилар.

Куни кеча Ўзбекистон ССР Жисмоний тарбия ва спорт давлат комитетининг мажлисхонасида шу муносабат билан журналистлар йиғилиши бўлиб ўтди. «Хотира-91» турнири ташкилий комитетининг раиси А. Р. Имомхўжаев бундай мусобақа ўтказишдан мақсад, ташкилотчилар, иштирокчилар, ҳамда ташкилий масалалар ҳақида батафсил сўз юритди. Август ойининг биринчи — ўн биринчи кунлари ўтадиган бу турнирда аввал режалаштирилган 16 та эмас, балки ўн иккита команда иштирок этади. Турли сабабларга кўра Олмаота, Чимкент ҳамда Булғория вакиллари қатнаша олмайдилар.

Ёш футболчилар марҳум пахтакорчилар — Ан, Баканов, Загуменних оилаларининг аъзолари билан учрашадилар. Турнир ҳомийлари «ТИН» Совет-Австралия-Булғория қўшма корхонаси, Булғориянинг «Альбена-импекс» фирмаси ҳамда Тошкент шаҳридаги 3-автокорхонадир.

Шунингдек йиғилишда ташкилий комитет аъзолари — Ленин райони спорт-техника клуби раиси Н. Ризаматов ва футбол тренери Г. Межетов ҳам қатнашишди. Турнир мутасаддилари журналистларнинг саволларига жавоб беришди.

Х. МИРҲОДИЕВ.

БЕПОЁН ВАТАНИМИЗ БЎЙЛАБ

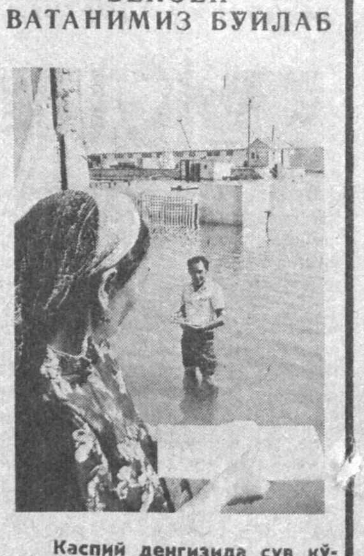

Каспий денгизида сув кўпайиши туфайли Туркманистон ССР қирғоқларида фавқулодда вазият вужудга келди. Қатор аҳоли истиқомат жойларини сув босди. Айниқса, Челекен шаҳрида ўнлаб уйлар, маданий-маиший хизмат кўрсатиш бинолари, электр узатиш линиялари жиддий талафот кўрди.

СУРАТДА: Челекен шаҳридаги кўча.

Пензада улуғ рус тарихчиси ва педагоги академик В. О. Ключевскийнинг (1841—1911 йиллар) музейи очилди.

СУРАТДА: В. О. Ключевский шундай уйда яшаган.

ТАТАРИСТОН. Менделеев шаҳридаги «Тойма» заводида инглиз ишбилармонлари билан ҳамкорликда «Автокам»—«Рейнжер» енгил автомобилларини йиғиш бошланди.

СУРАТДА: «Автокам» — «Рейнжер»нинг умумий кўриниши.

Ҳар йили Бошқирдистондаги ўн олти мингдан зиёд дала ҳовли, боғларни тошқин ёки ёмғир сувлари босади.

СУРАТДА: дала-ҳовлининг ёмғирдан сўнгги ҳолати.

К. НАЗАРОВ, Ю. НАБАТОВ, М. МЕДВЕДЕВ ва З. ВОНОГлар олган суратлар.

(ТАСС).

САБР КОСАСИ

Қайта қуриш. Шахсан ўзим бу қутлуғ каломни олти йилдан буён тилга олишга ботинолмайман. Чунки, бир нарсага ҳадеб сажда қилавериш унинг қадр-қимматини пасайтириб, сийқасини чиқариб ташлайди. Ўтмишимизда бунга мисол кўп. Ҳозир ҳам бу жумлани минг бир истиҳола билан ишлатдим. Бунга мазкур воқеаларнинг худди шу даврда юз берганлиги сабаб бўлди.

... Беш ойки, катта бир оиланинг тинчи бузилган. Ҳарбий хизматни ташлаб келган ўғил туфайли ота — Саъдулла ака, она — Зайнаб опанинг ҳаловати йўқолган. Кун — изтиробли, тун — таҳликали. Энг ёмони, уларнинг дард-ҳасратидан бехабар кимсаларнинг таънали назари, беандиша гап-сўзлари.

Саъдулла ака бошига бундай маломатлар тушишини ҳечам кутмаганди. Ўзи самимий инсон, интизомли темирйўлчи. Йигирма йилдан бери энг оғир участкалардан бирида рельс ётқизувчи бўлиб ишлайди. «Шавкатли меҳнати учун» нишони билан тақдирланган. Фирқа аъзоси. Уч қизи, икки ўғлини ҳам меҳнатсевар, мўмин-қобил қилиб тарбиялади. Тўнғичи, бугунги кулфатининг «гуноҳкори», Қаҳрамонни ҳам ростгўй ва дилкаш қилиб ўстирди. Уни саккизинчи синфдан чиқариб, Когондаги темирйўлчилар билим юртида уч йил ўқитди. Машинист ёрдамчиси гувоҳномасини олган ўғлига яна бирор ҳунар эгаллашни маслаҳат берди. Қаҳрамон Когон ҳарбий комиссариатининг йўлланмаси билан ДОСААФ автомактабини тугатиб, ҳайдовчилик гувоҳномасини ҳам олди. Сўнг икки ойча Бухоро темир йўл бўлими локомотив депосида ишлаб юрди. 1990 йил 21 майда аскарликка чақирилиб, Нахичеван Мухтор вилоятида хизмат қила бошлади. У ердаги нохуш воқеалардан Саъдулла ака хабардор эди. Аммо ўғлидан келаётган хатлар доимо унинг шубҳа ва гумонларини тарқатарди. Ўғил хатларида кўричак билан оғриб, операция қилингани ҳақида ёзмасди.

Ҳаммасига капитан Мустафоевнинг ҳали битиб кетмаган жароҳат етказган мушти сабаб бўлди.

Қаҳрамон: — Госпиталдан чиққач қисмга қайтдим. Уч-тўрт кун дам олгандай бўлдим. Сафга чақиришди. Инқиллаб юра бошладим. Ўзимни ёмон ҳис этгач врачнинг мени вақтинча ҳарбий тайёргарликдан озод этиш ҳақидаги хатини командирга кўрсатдим. У парво қилмади. Аксинча, қоғозни қўлимдан олиб, йиртиб ташлади. Ноябрь ойи эди (Қаҳрамон 1990 йил 15 сентябрь куни операция қилинган). Бир куни ҳаммани уч километрга югуришга олиб чиқишди. Кўп қатори югура бошладим. Шунда жароҳатимдан қон кетгач, сафдан чиқиб, ерга ўтириб олдим. Командир эса ҳол-жонимга қўймай югуришга мажбур қилар, мен бош тортиб, югуришдан озод қилишни ёлвориб сўрадим. У рози бўлгандек, мени штабга олиб кирди ва жароҳатимни кўрсатишимни сўради. Кўйлагимни кўтаришим билан қаттиқ зарбадан инграб юбордим. Кўзларимдан ўт чиқиб кетди...

27 ноябрь куни Саъдулла Раҳматов номига телеграмма келди «Ўғлингиз соғ саломат. Келиб олиб кетинг...»

Эсимда. Ўша куни Саъдулла акани безовта ва паришон бир ҳолда кўргандим (бир қишлоқда яшаймиз). У киши менга телеграммани кўрсатиб, Қаҳрамонга нима бўлиши мумкин?— дея сўради. Мен у ерда ҳозир аҳвол тинч эканини айтиб, таскин бергандай бўлдим. Тўрт кундан сўнг Қаҳрамонни олиб келганини эшитдим.

С. Раҳматов: — Ўғлимни олиб келган биринчи декабрь куни Когон темир йўл касалхонасига ётқиздик. У ниҳоятда заиф ва рангпар, қовоқлари, юз-кўзлари шишган, нуқул, ичим оғрийди, деб нолирди. Иккинчи декабрь куни бу ҳақда Бухоро вилояти ҳарбий комиссариатининг бўлими бошлиғи майор Локунга билдирдим. Ундан маслаҳат ва мадад сўрадим. У эса дабдурустдан: «ҳечқиси йўқ, кўп ташвиш чекаверманг. Трибуналга берамиз, суд қиламиз» деди хотиржамгина. Бу сўзларни эшитган онаси чидай олмади: «Болам соғайиб чиққач, уни сизларга бермайман!» — деди. «Сиз — онасиз. ,Бунга ҳақингиз бор», деди майор унга жавобан.

Ҳарбий комиссариатдан тарвузи қўлтиғидан тушиб чиққан Саъдулла ака 4 декабрь куни Республика Президенти И. Каримов, Бухоро вилояти ҳарбий комиссарига, вилоят фирқа комитети биринчи котиби Д. Ёдгоров ҳамда Когон тумани ҳарбий комиссари номларига расмий хат ёзиб, уларни бўлиб ўтган воқеалардан хабардор қилди, ўғлини Ўзбекистон ҳудудида хизмат қилишга рухсат беришларини сўради. Кўп ўтмай, хатлар эгаларига бориб текканини ҳақида хабарнома келди. Д. Ёдгоровга ёзилган хатга: «Хатингиз вилоят ҳарбий комиссари ўртоқ В. П. Байдакка юборилди» мазмунида жавоб олди. Шу хат асосида Байдакнинг Нахичеванга юборган хатига Нахичеван ҳарбий гарнизони прокуроридан келган жавобда шундай дейилади: «Нахичеван ҳарбий прокуратурасида қочоқ Қ. Раҳматовга нисбатан жиноий иш очилди. У ушлаб қамоққа олинсин».

Шундан кейин Когон ҳарбий комиссари Қ. Раҳматовнинг отасини мазкур хат билан таништиради. С. Раҳматов эса ўғлини бермаслигини айтиб, унинг талабини қатъиян рад этади. Комиссар Маматқулов бўлган гап-сўзларни қоғозга тушириб, ҳарбий прокуратурага жавоб қайтаради..

«Қочоқ» Қ. Раҳматов 24 ноябрь куни қисмни ташлаб чиққан. Когон ҳарбий комиссариатига келган бир хатда эса унинг 4 декабрь куни «қочиб» кетгани айтилади. Мана шу кичик фактнинг ўзи армиямизда ҳарбий хизматчига эътибор қанақа эканлигини тасдиқлаб турибди.

Қ. Раҳматов: — Майли, мени суд қилиб қамашсин, қочоқ сифатида отиб ташлашсин. Аммо ўша қисмга қайтиб бормайман. У ер дўзахнинг ўзгинаси. Баъзи офицерлар бешафқат. Аскарларнинг кўпчилиги озарбайжонлар. Улар ҳар кеча уй-уйларига кетиб қолишади. Бунга ҳеч ким индай олмайди. Барча юмушлар, оғирликлар бизларнинг бўйнимизга тушади...

Армияга борган кезларим қисқа тайёргарликдан сўнг менга ефрейтор унвони бериб, катта ҳайдовчи этиб тайинлашди. Аммо қисмга бориб тушгач, ҳайдовчиликка ўқиганларим бекорга эканлигини англадим. Командир олтмиш нафар аскарнинг, жумладан менинг ҳам гувоҳномамни териб олди ва қайтиб бермади. Бизлардан ҳеч ким машина рулига ўтиролмади.

Унинг сўзларига ишонмай бўлмайди. Армияда ўзбек йигитларига муносабат ҳақида рўзномаларда кўп ёзилди ва ёзилмоқда. Муҳим ҳарбий ишлар, техника асосан алоҳида миллат вакилларига ишониб топширилади. Бошқа миллат вакиллари эса қурилиш ва майда-чуйда юмушлар билан банд этиб қўйилади. Ажабо, бунинг бирор сири бўлса керак?!

Саъдулла ака ўғли даволаниб чиққан куни (у салкам бир ой шифохонада ётди) ҳужжатларни кўтариб Когон ҳарбий комиссариатига борди. Аммо у ерда бирор жўяли жавоб ололмади. Орадан икки ой ўтиб «қочоқ»ни милиция участка инспектори суриштириб қолди. Сўнг район ички ишлар бўлимига чақиришиб, тушунтириш хати олишди: Натижачи? Ҳали ҳеч қандай натижа йўқ.

Ўғлининг тақдирини ўйлай-ўйлай, ота-онанинг кўзлари доим намли. Ўғил икки ўт орасида. Бу орада улар тортган изтироблар бир китобга мавзу. Саъдулла ака охири 23 март (1991 йил) куни яна Когон район ҳарбий комиссари эшигини тақиллатди. Комиссар унга вилоят ҳарбий комиссариатига бориши лозимлигини уқтирди.

Майор Локун жуда хушнуд кутиб олди. «Ўғлингиз, — деди у, — республика Президентининг кўрсатмасига асосан Термизда хизмат қилади!»

С. Раҳматов: — Аввалига ишонмадим. Аммо майор шу гапларни қасам ичиб такрорлаганидан кейин беҳад қувондим. 27 март куни ота-ўғил йўлга чиқдик. Айтилган қисм жойлашган Термизга бордик. Қабул қилишди. Ташвишлардан шу қадар тез қутулганимдан дилимда қандайдир шубҳа уйғонди. Шу сабабли ўғлимни қабул қилиб олувчидан сўраб билсам, у шу ердан аввалги хизмат жойларига жўнатилар экан. Шу заҳотиёқ ўғлимни қўлидан олиб Когонга қайтдим. Келган куним район ҳарбий комиссарига учрашиб, бўлиб ўтган воқеаларни батафсил гапириб бердим. Шунда комиссар Маматқулов тутақиб: Ўғлинг — қочоқ! Чиқ хонадан, қайтиб келма бу ерга! Сени бу ерлардан бадарға қидираман!» — дея ҳақорат қилди. Шунақа гаплар, ука.. Бошим қотиб, ҳисобимни йўқотганман. Кимга арзимни айтишимни билолмай қолдим. Ахир, беш ойдан бери сарсон-саргардонман...

Ҳарбий комиссардан 4-5 кўйлакни кўпроқ йиртган, сочига оқ оралаган Саъдулла ака бу гапларни менга йиғламоқдан бери бўлиб ҳикоя қилди. Укаси қатори комиссарнинг сенсираши унинг нафсониятига теккан эди. Бир пайтлар уч йил Москвада ҳарбий хизматини ўтаган, аъло хизмати учун «Ғалабанинг 20 йиллиги» нишони билан қайтиб келган коммунист, энг аввало инсоннинг кўрган-ғурбатлари, эшитган ҳақоратлари юрагимни ўртаб юборди. Шунда мен кишилар умр бўйи эътиқод қўйган нарсаларидан нега юз бураётганларини англагандай бўлдим. Ахир, дунёда ҳар бир нарсанинг поёни-чегараси бор. Бардошнинг ҳам!

Онанинг ҳасратларини тинглаш бундан ҳам оғир: — Ҳақиқат йўқ деган кишиларни ёқтирмасдим. Бугун ўзим шундай ҳолга тушдим. Энди кўзим очилди. Энди ёлғиз худодан бошқа ҳеч кимга ишонмайман... То тирик эканман, юрагим қони билан ўстирган жигар-порамни ўз қўлим билан золим командирлар қўлига топширмайман...

Нима ҳам дердим. Дард чеккан — табиб. Бироқ бизнинг кунларимизда дард кўпу табиб озга ўхшайди. Акс ҳолда ҳар хил иллатлар бу қадар болалаб кетмаган бўлурди. Ҳозир юксак минбарлардан ҳуқуқий давлат, одил жамият барпо этамиз, дея жар солинмоқда. Армия қудрати ошмоқда, милиция кенгаймоқда, суд, прокуратурага чексиз ҳуқуқлар бериб қўйилган. Аммо айрим фуқаро ҳануз авом, ҳақ-ҳуқуқини таниёлмай сарсон. Саъдулла ака ва ўғлининг тақдири бунга ёрқин мисол. Йўқ, ота-ўғилни оқламоқчи эмасман. Аммо бу масалага ўз муносабатимни билдирадиган бўлсам, мен ҳам улар тарафда. Исботи шуки, мен ҳам комсомол аъзоси, ефрейтор Қаҳрамон Раҳматов ўрнида бўлганимда худди шундай йўл тутардим. Жанг майдонида шаҳид ёки майиб бўлсам майли, бироқ бировнинг ноҳақ муштидан ўлиб кетишни истамаган бўлардим. Икки йил азоб чеккандан кўра, «қочоқ» деган тамға билан яшашни афзал кўрардим.

Дарвоқе, қайта қуриш! Келинг, азизлар, шу улуғ сўзларни камроқ ишлатайлик. Ишимизни ўнглаб олгач, унга ҳамду сано ўқиш қочиб кетмас.

Сулаймон ШОДИЕВ,
СССР Ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг қарори ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг мафкура комиссияси мажлисидан ҳисобот биринчи саҳифадан ўрин олган.

Газета мухбири Л. Левитаснинг бозор муносабатларига ўтилиши сабабли ишсизликнинг ўсиши, ёшларни ишга жойлаштиришдаги муаммолар ҳақида ёзган мақоласини иккинчи саҳифада ўқишингиз мумкин.

Учинчи саҳифада Н. Харьковнинг «Ўқитувчини қандай ўқитилади?», А. Танхельсоннинг ҳарбий-ватанпарварлик мавзуида ёзган «Демак у тирик» сарлавҳали мақолалари, чет эл янгиликлари билан танишасиз.

Спорт хабарлари, маданият янгиликлари ҳамда келгуси йил обунасига бағишлаб берилган материаллар мажмуасида газетхонлардан газета ҳақида келган фикрлар, муштарийга саволлар билан танишишингиз мумкин.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи Номоз САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МУАССИС: Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП

Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.20. Индекс: 64608. 5717-буюртма.